

LAKÓHELYÜNK HONISMERETI

FOLYÓIRAT

2015. (II. évfolyam) 2. szám

ISSN: 2064-8286

Tartalom

TANULMÁNYOK	2
Csesznokné Kukucska Katalin: Heves vármegye kórházai az egészségügy szolgálatában az elmúlt századokban	2
Szabóné Sinka Szilvia: Az oral history értelmezési keretei a történelemben	15
Mészáros Ádám: Romhány egyháztörténete a XIX. század utolsó harmadában a plébániai Historia Domus tükrében	35
ISMERETTERJESZTŐ	54
Gortva János: 70 éve kezdte meg pásztói szolgálatát a tudós szerzetes, Rajeczky Benjamin	54
IMPRESSZUM	57

LAKÓHELYÜNK HONISMERETI

FOLYÓIRAT

2015. (II. évfolyam) 2. szám

ISSN: 2064-8286

TANULMÁNYOK

Csesznokné Kukucska Katalin: Heves vármegye kórházai az egészségügy szolgálatában az elmúlt századokban

A súlyos járványok, fertőző betegségek, amelyek országszerte szedték áldozataikat, Heves vármegyét sem kerülték el. A megyében meglehetősen kedvezőtlen közegészségügyi viszonyok voltak. Itt is szedte áldozatait a kolera, pestis, hasi hagymáz (tifusz), de különösen két halálnemben állt a vármegye az elsők között: a csecsemő és gümőkór halálozás terén. „*A rossz közegészségügyi viszonyok előmozdítói egyrészt a rossz lakásviszonyok, az alacsony, egészségtelen, túlszűfolt lakószobák, továbbá a szélsőséges éghajlat, a nagy por, másrészt a lakosság nagy szegénysége, melynek következménye a rossz és egészségtelen táplálkozás.*”¹

Természetesen próbálták gyógyítani a megbetegedett embereket. Először a két rendezett tanácsú városban emeltek kórházat a szenvedőknek. Egerben kettő működött: az Irgalmas Rend Férfikórháza és az Alapítványi Női Kórház, Gyöngyösön egy Közkórház. Pásztón a századfordulón alapítottak egyet, amely Margit Kórház néven lett ismert.

Irgalmas Rend Férfi Kórháza - Eger

Az Irgalmas Rend Férfi Kórházát Erdődy Gábor egri püspök 1726-ban alapította és 1728. december 26-án nyitotta meg kapuit. A kórház építójének személyére nincs pontos adat, valószínű, hogy az akkor Egerben működő olasz J. B. Carlone építész építhette. A betegek kezelésével a püspök az Irgalmas Rendet bízta meg. Ebben a korban legtöbb kórházunk az aggok, vándorok menhelyét jelentette, az Irgalmas Kórház azonban kivétel volt e tekintetben is, mert már a kezdetektől a mai értelemben vett kórházként működött. „*1725-1745 között 3662 beteget ápoltak, ebből meghalt 265. Feltűnő, hogy csaknem szabályosan, minden évben legkisebb az ápolás alatt álló betegek száma, júniusban viszont az év első három hónapjában,*

¹ Ladányi István (szerk.): *Heves vármegyei ismertető és adattár*. Eger, 1936. 60. p.

LAKÓHELYÜNK HONISMERETI

FOLYÓIRAT

2015. (II. évfolyam) 2. szám

ISSN: 2064-8286

*majd szeptember, október és november hónapokban vették fel a legtöbb beteget.*² A betegek kórismereite nagyon sokfajta, de közülük leggyakrabban a maláriában szenvedőkkel lehet találkozni. Ugyanis Eger környékén, a Tisza árterületein nagykiterjedésű mocsarak voltak. *„Midőn a kiöntött Tisza a magasabb helyekről medrébe visszavonul; a rohadásba jutott anyagok erjedésbe mennek át és az egészségre káros hatású kigőzölgéseket, idéznek elő. így fejlődik meg a mai nap is kisebb mértékben a Tisza körül az úgynevezett mocsári posgerj-malária, mely a váltóláznak e vidéken oly biztos előidézője, hogy bátran mondhatni azt, miszerint egy Magyarhonban még nem járt-kelt egyén, ha Bécsből megindul és nyár idején a Tiszához jut, váltólázba fog esni.”*³ De nemcsak maláriában haltak meg sokan, hanem tüdőgyulladásban is, valamint tífuszban. 1864-ben van először adat arra, hogy az Irgalmas Rend kórházában 8 elmebeteget is ápoltak. Az elmebeteg felvétel évről-évre növekedett. 1868-ban 17 elmebeteget ápoltak, 1869-ben már 30-ra nőtt a számuk. Az ő ápolási költségeiket is részben a hozzátartozók, részben az állam fedezte, és külön épület szolgált elhelyezésükre. Az alábbi táblázat 1863-1865 között mutatja be, hogy a kórházban milyen betegségek fordultak elő, mennyi volt a felvettek száma, mennyit bocsátottak el, és hányan haltak meg.

² Ringelhann Béla – Soós Imre: *Az Egri Megyei Kórház elődeinek vázlatos története 1726–1950*. In.: A Heves Megyei Tanács Kórházának Közleményei. Eger, 1960. 10. p.

³ Montedégói Albert Ferenc (szerk.): *Heves és Külső Szolnok törvényesen egyesült vármegyék leírása*. Lyceum, Eger, 1868. 264. p.

1. sz. Az Egri Irgalmas Rend Kórházában kezelték száma és betegségeik 1863-1867 között⁴

Megjegyzés: Fv=felvett betegek száma, Eb=elbocsájtott betegek száma, Mh=meghaltak száma, Ma=maradt

Betegség	1863				1864				1865				1866				1867			
	Fv	Eb	Mh	Ma	Fv	Eb	Mh	Ma	Fv	Eb	Mh	Ma	Fv	Eb	Mh	Ma	Fv	Eb	Mh	Ma
Tályog	14	14	0	0	23	23	0	0	15	15	0	0	24	24	0	0	12	11	0	1
Végelgyengülés	7	7	0	0	8	7	1	0	9	9	0	0	12	12	0	0	8	4	4	0
Gümőkór	52	45	6	1	64	60	3	1	34	32	2	0	41	37	3	1	23	19	4	0
Lábkoncztörés	5	5	0	0	14	14	0	0	7	7	0	0	9	9	0	0	11	11	0	0
Sípcsonttörés	3	3	0	0	10	10	0	0	10	10	0	0	7	7	0	0	5	5	0	0
Bárányhimlő	8	8	0	0	12	12	0	0	4	3	1	0	5	5	0	0	8	8	0	0
Csontszú	2	2	0	0	5	5	0	0	6	6	0	0	6	6	0	0	10	10	0	0
Izzag (ekcéma)	4	3	0	1	14	14	0	0	19	19	0	0	12	12	0	0	10	10	0	0
Fültőmirigylob	7	7	0	0	17	16	0	0	14	14	0	0	21	21	0	0	17	17	0	0
Mandulagyulladás	12	11	0	1	38	37	0	1	32	32	0	0	25	25	0	0	30	29	0	1
Tüdő lob	30	24	5	1	40	37	2	1	35	34	0	1	55	52	2	1	54	49	4	1
Idült hurut	42	42	0	0	53	53	0	0	30	30	0	0	84	84	0	0	35	34	0	1
Idült fekély	26	26	0	0	21	20	0	1	25	25	0	0	25	25	0	0	18	18	0	0
Csúz	29	29	0	0	32	32	0	0	29	29	0	0	28	28	0	0	21	20	0	1
Szervi szívbjaj	4	4	0	0	3	3	0	0	5	4	1	0	9	9	0	0	4	4	0	4
Mélakór	3	3	0	0	4	4	0	0	8	8	0	0	6	6	0	0	3	3	0	0
Tüdő hurut	24	16	8	0	21	16	4	1	18	15	2	1	21	18	3	0	17	13	3	1
Rüh	38	38	0	0	32	31	0	1	25	22	0	0	30	30	0	0	30	21	0	1
Bujakór	40	37	0	3	33	24	0	1	28	27	0	1	15	9	0	0	37	26	0	1
Őrütség	6	0	0	6	5	5	0	0	7	0	2	9	15	8	1	12	7	3	4	18
Orbánc	12	12	0	0	7	7	0	0	8	8	0	0	8	8	0	0	14	14	0	0
Vérhas	21	20	1	0	14	12	2	0	1	7	1	0	7	5	2	0	18	15	3	0
Részeg rezgő őrtje	6	6	0	0	3	3	0	0	6	6	0	0	3	3	0	0	8	8	0	0
Féloldali fejhűdés	8	7	1	0	4	3	1	0	2	2	0	0	2	0	1	1	4	2	2	0
Váltóláz	58	58	0	0	44	44	0	0	58	55	0	2	32	32	0	0	64	64	0	0
Görvélykór	12	11	0	1	10	10	0	0	7	7	0	0	8	8	0	0	21	21	0	0
Hagymáz	35	30	5	0	40	36	4	0	35	26	8	1	20	19	1	0	21	16	5	0
Vízkór	40	37	2	1	26	19	6	0	24	19	5	0	20	18	2	0	18	13	5	0
Seb	10	10	0	0	7	7	0	1	6	5	0	1	6	5	0	1	13	12	0	1
Zúzás	14	14	0	0	10	10	0	0	6	6	0	0	6	6	0	0	9	9	0	0
Hányszékelés	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	2	1	0	0	0	0	0
Összesen	572	529	28	15	614	574	23	16	520	482	22	16	565	533	16	16	550	489	34	27

⁴ Uo. 272-275. p.

LAKÓHELYÜNK HONISMERETI

FOLYÓIRAT

2015. (II. évfolyam) 2. szám

ISSN: 2064-8286

A táblázat adatai alapján kiderül, hogy elsősorban a tüdő- és légcsővel kapcsolatos megbetegedések száma magas. Gümőkórban 1863-ban 52 főt, 1864-ben 64 főt, 1865-ben 34 főt, 1866-ban 41 főt és 1867-ben 23 főt vettek föl betegként. De igen magas volt a tüdőlob, idült hurut és tüdő hurutban megbetegedettek száma is. Továbbra is magas a váltólázban, hagymázban és vízkórban szenvedők száma. Egyre több az elmebeteg, s ami feltűnő, hogy 1867-ben közülük maradt legtöbb a kórházban. A bujakór is szedte áldozatait, a fertőző betegségek közül a rüh és vérhas. A hányszékelésben, vagy másként choleraiban szenvedőknek igen alacsony volt a száma. Sajnos, a kórház berendezése nem túl sokat változott az évek során, 1881-ben a kórterem még mindig úgy volt felszerelve, mint a 18. század közepén. Az elmebetegek osztálya a kórház keleti oldalán feküdt, 1862-ig földszintes volt, ekkor emeletet építettek rá.

A kórház épületéhez nagy kiterjedésű gazdasági udvar is tartozott, a gazdálkodáshoz szükséges mindenféle kellékkel volt felszerelve. A kórház fő jövedelemforrása a szőlő és pincegazdaságból származott. Szükségük volt jövedelemre, mert az egyházi kórházak magán kórházaknak számítottak, és állami támogatást nem kaptak, tehát önmagukat kellett eltartani. A fejlődés a kórházat is elérte, 1907-ben megkezdődött a kórház átépítése, amely 1909-ben fejeződött be. A tervet Kauser Gyula hírneves műépítő készítette, a kivitelezést Wind István és az egri iparosok végezték. Amikor az építkezés elkezdődött, műszaki szempontból megvizsgálták azt és a következő kifogásokat tette a bizottság:

- „1) A földszinten a meglévő bejáraton kívül a folyosó másik végére is kell egy bejárat.*
- 2) Célszerűtlen, hogy a lépcsőkarok közvetlen megvilágítást nem nyernek.*
- 3) A sterilizáló és röntgen szoba egy helyiségben nem engedhető. A sterilizáló feltétlen külön helyiségben legyen.*
- 4) Kifogás alá esik, hogy a tüdőbetegek szobái mellé van tervezve a sebészeti bűzös betegek szobája, s hogy alattuk a földszinten ragályos beteg szoba és bujakóros terem*

LAKÓHELYÜNK HONISMERETI

FOLYÓIRAT

2015. (II. évfolyam) 2. szám

ISSN: 2064-8286

van tervezve. Ezen kifogásolt beosztás tehát változtatandó meg, hogy a tüdőbetegek számára az első emeleti prior lakáshelyiségei fordítanék, a sebészeti bűzös betegek számára pedig az ekként felszabadult tüdőbetegek szobái lesznek megfelelőek.

5) A műtőszobák falai lemoshatók, hideg, langyos meleg víz legyen. Azok ül. a szennyes víz elvezetéséről gondoskodjanak.

6) A liftben hullát szállítani nem lehet.”⁵

Miután a változtatásokat végrehajtották, az építkezésnek és a kész épület átadásának nem volt akadálya. *„Az elmebeteg-osztály rostélyalakban épült, két hatalmas épületszárnyban, melyeket ismét 3 összekötő épület tesz szerves egységgé. Más szóval ez az osztály korridor pavilonrendszerben épült. A szobák, folyosók 4,5 m magasak, mindenütt villanyvilágítással, vízvezetékekkel, légfűtéssel. A belgyógyászati és sebészeti osztály a kórháztelep déli és egyszersmind leghosszabb szárnyának földszintjén, illetve emeletén lesz. Már maga a folyosó is meglep, mert 60 m hosszú, 3 m széles és 4,5 m magas hatalmas ablakokkal. Talaján a kék és fehér keramit lapok olyanok, mint valami gyönyörű és óriási szőnyeg. A falak lábazata 50 cm magasan kararai, a lépcsőzet pedig karszti márványból van. A falazat ezen felül 2 és fél méter magasságban úgy a folyosókon, mint minden más helyiségben halványzöld email festésű. Gyönyörű gyöngye fénye van; könnyen mosható, ami pedig kórházzal lévén szó, roppant fontos. Akit az aprólékosabb dolgok is érdekelnek, észreveheti, hogy az egész épületben sehol egyetlen éles sarok, sehol egyetlen párkányzat nincs: mind mellőzték, hogy a pornak, piszoknak fészket ne adjanak. De nemcsak így védik a beteget minden káros hatástól, hanem a pompásan berendezett fürdő és mosdószobákkal, s a légfűtéssel is. Az első emeleten a sebészeti osztálynak legérdekesebb része a műtőterem. Az első emeleten a betegek társalgó szobáján kívül van még egy remek kis kápolna, mintegy 80-100 személyre. A földszinten van a belgyógyászati osztály 2 nagy teremmel, (24 ágygal) s 4 külön szobával. A fertőző osztálynak*

⁵ Heves Megyei Levéltár (továbbiakban: HML) IV-404/a/79.345/VII/a/1907

LAKÓHELYÜNK HONISMERETI

FOLYÓIRAT

2015. (II. évfolyam) 2. szám

ISSN: 2064-8286

(2 terem) külön bejárata van. A bőr és bujakórosok 9 ágyas termét, folyosóját, fürdőszobáját megint más külön-bejáraton át lehet megközelíteni. A hatalmas épületszárny alatt húzódik a raktár és fűtőhelyiség.”⁶

A kórház gyógykezelést nyújtott a légzőszervek, emésztési szervek, máj- és epeutak, idegrendszeri, mozgásszervek, bőr- és fertőzőbetegségekben szenvedőknek. A kórháznak volt sebészeti, szemészeti, fül- és orrgégészeti osztálya. Az elme osztályon magas volt a betegek száma, amit növelt, hogy Lipótmezőről is nagyon sok beteget küldtek ide. Az I. világháború a kórház életében is változásokat idézett elő. Nagyon sok háborús sebesültet hoztak, akiket többségükben a sebészeti és elmeosztályra szállítottak.

Alapítványi Női Kórház - Eger

„Az alapítványi női kórház mai nap is szegény-ápolásával van összekötve, s eredetileg még a 18. században mind szegényház keletkezik, s a Komáromy János egri kanonok, valamint Kovács János egri polgár nagyszerű alapítványából, valamint több kegyes adakozó adománya, s hagyományából épül fel, tartja fel magát, s látja el a város szegényeit.”⁷ Az intézet második alapítójának Bartakovics Béla egri érseket tartják, akinek a szervező munkája nyomán 1858-ban kórházként kezdhette meg működését. „Az intézet kezelése, s az ott lévők élelmezése a Paulai Szent Vinczéről nevezett s anyaházzal Gráciban bíró női irgalmas rend vezetésére bízatik, akik egyelőre hatan a megfelelő szerény díjazás mellett vállalkoztak a teendők ellátására azzal, hogy a ház főnöknője az intézet részéről tett kiadásokról havonként számolni fog, s hogy az irgalmas nővérek számának szaporítása az intézet választmányától függ.”⁸ Kölcsönös megegyezés jött létre a szent Vince leányainak főnökasszonya, és intézet

⁶ Ünnepel az emberszeretet. Heves Vármegyei Hírlap XVII. (1909:8.) 1. p.

⁷ HML IV-404/a/78/4839.

⁸ Uo.

LAKÓHELYÜNK HONISMERETI

FOLYÓIRAT

2015. (II. évfolyam) 2. szám

ISSN: 2064-8286

választmánya között. Eszerint: „*A keresztény szeretetnek Paulai Szent Vinczéről nevezett leányai, számra hatan, a nevezett intézetben ellátandó élemedett szegény 20 férfi és 30 nő, valamint a 15 ágyra számított kórházba fölveendő beteg nők ápolásával megbízatnak A bujasenyves betegek és szülő nők körüli személyes közvetlen szolgálatra azonban, mely nekik szabályaik által tiltatik, nem köteleztetnek: mindamellet gondoskodni fognak róla, hogy ezek is mind lelki, mind testiképpen kellő ápolásban részesüljenek.*”⁹

A szerződés arra is kitért, hogy milyen fizetést és szolgáltatást kapjanak a nénék, sőt még arra is figyeltek, ha megöregszenek, és munkaképtelenné válnak, továbbra is az intézetben maradhatnak, különböző juttatásokkal segítve életüket. 1866-ban a szürke nénék új fejedelemasszonya, Hersics Rafaella lett, aki beltelket vett és építkezett. 1876-ban a főhatóság és a szürke nénék újabb szerződést kötöttek, „*az intézetet vezető irgalmas nővérek időközben a nőegyletek árváinak, a kisdédóvodának, egy leányiskolának, valamint a menház háztartási ügyeinek vezetésére is vállalkoztak. Az intézet fejlesztése a néhai Györgyeni Ignác egrri kanonok alapítványával veszi kezdetét, mert ez alapítvány lehetővé teszi az intézetnek női elmebeteg intézetté való kiegészítését is, s ez 1885-ban meg is történik.*”¹⁰ Az elmebetegek ápolására azért vállalkoztak, mert utánuk az állam fizetett, s a kórház fenntartására erre szükség volt. A századforduló idején a kórház főleg a gondozásra szoruló elmebetegek gyűjtőhelye lett.

1903 májusában dr. Blum Ödön országos közegészségügyi felügyelő látogatást tett Egerben, a két kórház elmeosztályán. Az Alapítványi Női Kórházban tett látogatása alapján az alábbi véleménye alakult ki: „*Megállapítása szerint az elmeosztályok új épületben vannak elhelyezve, az elhelyezés legfőbb hibája, hogy a betegosztályok szét vannak szórva. Az*

⁹ Akantisz Jusztin – Kandra Kabos: *Az egrri alapítványi női kórház és ápolóintézet vázlatos története.* Lyceumi Könyvnyomda, Eger, 1888. 24. p.

¹⁰ HML IV-404/a/78/4839.

LAKÓHELYÜNK HONISMERETI

FOLYÓIRAT

2015. (II. évfolyam) 2. szám

ISSN: 2064-8286

osztályon 303 beteg nő van, ez a szám a helyiségeket teljesen betölti, ennek ellenére 352-nek mondják a férőhelyeket és további 50 beteg ideküldését kérelmezik. A kórházban a halálozás olyan sűrű, hogy az egész múlt évi halálozási számot már eddig elérte. Főleg a tuberkulotikus halálozás magas, mely a zsúfoltságnak és annak tulajdonítható, hogy az elmebetegek előszeretettel földalatti, zárkákban 3-4-en több napon át leköötözve tartatnak.”¹¹ Sajnos a magas halálozásba az is közrejátszott, hogy az irgalmas rendi nővérek járatlanok voltak a modern gyógyászatban, valamint mindkét osztály fő és alorvosa le volt terhelve, és ritkán fordultak meg a kórházban. Az évek folyamán lényeges javulást nem tudtak elérni, sem a zsúfoltságot, sem a magas halálozást csökkenteni. A háborús események a szigorú zárközöttségben dolgozó női kórházat alig érintették.

Alapítványi Közkórház – Gyöngyös

Gyöngyös rendezett tanácsú városban egy kórház működött. Ezt a kórházat még 1838-ban magánosok alapítványaiából hozta létre Vezekényi (Horner) István dr. városi orvos, amely 1-1 női és férfi betegszobából, 6-6 ágygal, 1-1 alkalmazotti szobából állt. *„Közóhajtás vala régóta beteg ápoló intézetet alapítani az ügyefogyott szegények számára Gyöngyös városa kebelében, de az csak kegyes óhajtásnak látszik mindaddig, míg t. ns. Heves és Külső Szolnok t.e. vármegyék tiszteletbeli orvosa Horner István úr háromévi lankadhatatlan öszeállási előkészület után, többeknek, de leginkább Fajgel Pál előbb gyöngyösi segéd pap, most boczonádi lelkész úrnak serény együttműködésével, annak létesíthetése iránt jobb reményt terjesztene. Folyónak, de csak magános falak közt, s mintegy alattomban a tanácskozások, midőn néhai báró Orczy József úr kegyes özvegye mélt. Pejachevich Francisca grófnő, ülnök Pundor Ferencz közbenjártára, az úgy nevezett fabrika épületének egy részét _ kórházul nem csak átengedvén, hanem annak azzá idomíttatását is nevezetes költséggel' s egy ágy*

¹¹ Ringelhann – Soós: i.m.. 42.p.

LAKÓHELYÜNK HONISMERETI

FOLYÓIRAT

2015. (II. évfolyam) 2. szám

ISSN: 2064-8286

*készülettel elősegítvén, az emberbarátok bátorságot kapának tervökkel napfényre lépni, aláírási ívet indítani, a tehetősebbeket személyesen, valamint a helybeli lelkész urak is a népet általában felszólítani és buzdítani.*¹²

A kórház lassan népszerű lett, így mind a női, mind a férfi osztályon emelni tudták az ágyak számát 1842-ben és 1845-ben. A kórház életében változás történt, amikor „1848 végén a hadügyminiszter dr. Horner Istvánt a pesti Ludoviceum orvosává nevezte ki. Ezzel a kórház főorvosi állása megüresedett. A kórházi bizottság nem hirdetett pályázatot, hanem zajos választás után, kevés szótöbbséggel Pirkler Antal orvost állította dr. Horner helyére. Dr. Horner István, miután Windischgraetz herceg a Ludoviceumot 1849 januárjában bezáratta, visszatért Gyöngyösre és ismét elfoglalta tisztiorvosi hivatalát. Amikor az osztrák seregek bevonultak Gyöngyösre, az alapítványi kórházat a parancsnokság önhatalmúlag a saját céljaira foglalta. Az intézet polgári betegek az úgynevezett Koháry-féle ispotályba szorultak.”¹³

1853-ban már kérvényezték, hogy visszakapják a kórházukat a gyöngyösiek, amelyet egy kedvező alkalom lehetővé is tett. „Amikor herceg Liechtenstein, Gyöngyösi szemléje alkalmával a kórházban meglátogatta a beteg katonákat, dr. Horner hozzáfurakodott és előadta neki, hogy a hadsereg által használt kórház nem városi, hanem alapítványi tulajdon.”¹⁴ Valóban teljesült Horner kérése, és a hadsereg kivonult a kórházból.

A kórház életében fontos fordulópont volt 1855-ben, amikor Bartakovics Béla egri érsek javaslatára elhatározták, hogy irgalmas nénéket hoznak Grazból a betegek gondviselésére. 1856-ban pedig arról döntöttek, hogy a kórházat átadják a város tulajdonába, így közkórház

¹² HML IV-404/a/8/8267/1886.

¹³ Dezséri Bachó László: *A Gyöngyösi Alapítványi Közkórház története (1838 - 1938)*. Gyöngyösi Alapítványi Közkórház, Gyöngyös, 1938. 51-52. p.

¹⁴ Uo. 56. p.

LAKÓHELYÜNK HONISMERETI

FOLYÓIRAT

2015. (II. évfolyam) 2. szám

ISSN: 2064-8286

lett az alapítványi kórházból. Az alapszabály kimondta: „*A gyöngyösi Közkórház minden jelentkező betegnek legyen az helybeli vagy vidéki illetőségű, magyarhoni vagy külföldi személy, különbség nélkül ápolásra és gyógyításra van szánva, s ha csak fekhely nem hiányzik, jelentkező beteget vissza nem utasíthat.*”¹⁵ A kórházban bár nehezen, de megindult az elmebetegek gyógyítása is, amely a gyöngyösiéek régi vágya volt. Miután az építkezés és berendezés elkészült, a belügyminisztérium 1896. december 2-i hatállyal elrendelte a gyöngyösi tébolyda benépesítését. Így az ország minden részéről hoztak ide betegeket, noha az elmeegógyintézet feltöltése betegekkal Gyöngyösről és környékéről is könnyen ment volna. A város közegészségügye nagyon rossz volt, nagy volt a gyermekhalandóság, tüdővész, különféle ragályos betegségek. Ezeken az áldatlan állapotokon változtatni akartak és egy hatalmas bővítést terveztek, pl. a kórházat 2000 ágyra akarták átalakítani. A terveket a belügyminisztérium el is fogadta, de annak megvalósítását az I. világháború megakadályozta.

Alapítványi Margit Kórház – Pásztó

Pásztón már a XIX. század végén is felmerült egy kórház megépítésének gondolata, ezt jól bizonyítja Papes Károly pásztói lakos 1896. május 29-én kelt végrendelete. A végrendelet értelmében egy Pásztón felállítandó kórház javára 500 forintot hagyományoz az örökhagyó. Ezt az összeget kamataival együtt a pásztói előljárásnak kellett kezelnie mindaddig, ameddig a kórház felállítása meg nem történik.¹⁶ A nagyközségben létesítendő kórház ügye a megye számára is fontos volt. Ezt bizonyítja az a tény, hogy Heves vármegye Törvényhatósági Bizottsága a megyei betegápolási alap terhére 3000 korona segélyt juttatott 1900 októberében.¹⁷ A századfordulón tehát világos a szándék, hogy a rendezett tanácsú

¹⁵ HML IV-404/a/8/8267/1886.

¹⁶ Budapest Főváros Levéltára IV.1411.b-1888-01128-Malkó Papes Károly

¹⁷ HML IV-404/a/5168/1900.

LAKÓHELYÜNK HONISMERETI

FOLYÓIRAT

2015. (II. évfolyam) 2. szám

ISSN: 2064-8286

városokban működő kórház mellett egy újabb intézmény felállításával kell javítani a megye közegészségügyi állapotain. A kórházi alap javára később tárgysorsjátékot is engedélyeztek. A kórház építésének ügye akkor vesz újabb lendületet, amikor gróf Almássy Kálmán és felesége gróf Keglevich Margit az ügy mellé állt és 1902. október 1-jén gyűjtésbe kezdtek. Ennek eredményeként jött létre a kórházi alapítvány. Az 1906-ban kelt alapítólevél erről így ír: *„1902. október elsején állítottatott ki egy gyűjtőív melyet részint feleségem Almássy Kálmánné szül. buzini gróf Keglevich Margit részint én magam jószívű adakozók között Pásztón emelendő kórház létesítése céljából köröztünk és amely a 4. pontban feltüntetett alapítványi vagyont eredményezte.”*¹⁸ Ugyanez a dokumentum az intézmény célját is meghatározza: *„Felekezeti különbség nélkül orvosi kezelésre szorult betegeknek egy Pásztón emelendő kórházban való gyógyítása.”* Az alapító eredeti szándéka szerint a betegek ellátására mindenkor apácákat kellett volna alkalmazni. Végül az 1906 decemberében kelt miniszteri leirat nem hagyta jóvá ezt a rendelkezést és kérte, hogy világi személyek is legyenek alkalmazásban ápolóként.¹⁹ A pásztói kórház eredetileg községi kórházként jött volna létre, ám Pásztó végül nem vállalta a fenntartás költségeit, így 1906-ban egyértelművé vált, hogy az új intézmény alapítványi jelleggel fog létrejönni, hiszen így állami támogatást is remélnek.²⁰

A kórház házirendjét 1908. január 20-án hagyta jóvá a belügyminiszter, ezzel kezdetét vehette a gyógyító munka, már csak idő kérdése volt a kórház megnyitása. A házirendből kitűnik, hogy a kórházban férfi és női osztályok is voltak, tehát koedukált intézményként

¹⁸ HML IV-404/a/4405/1916

¹⁹ HML IV-404/a/4405/1916

²⁰ HML IV-404/a/13529/1906

LAKÓHELYÜNK HONISMERETI

FOLYÓIRAT

2015. (II. évfolyam) 2. szám

ISSN: 2064-8286

működött. A betegeknek lehetőségük volt magánszobát igénybe venni, ezért napi 4 koronás térítési díjat kellett fizetniük.²¹

Az új kórház azonban nem volt maradéktalanul népszerű, ugyanis 1910-ben a vizsgálata során kiderül, hogy a pétervásárai járásból egyetlen beteget sem kezeltek még ott. Ez arra is utal, hogy a szomszédos járásban élők nem is ismerték a közelben nyílt új intézményt. Ezért a pétervásárai járás főszolgabírája azt az utasítást kapta, hogy tegyen meg mindent annak érdekében, hogy a járásbeliek megismerjék a kórházat.²²

A megyében működő másik két kórházhoz hasonlóan az Alapítványi Margit Kórháznak is fontos szerep jutott az első világháború éveiben. Ekkor 15 hónapon át kizárólag katonákat fogadott a kórház, így a civilek ellátása ebben az időszakban teljesen szünetelt. A civilek ellátása 1915 novemberében kezdődött meg ismét.²³

Összegzés

Látható, hogy Heves vármegyében annak ellenére voltak kedvezőtlenek a közegészségügyi viszonyok, hogy a vármegye és számos civil is szívügyének tekintette a kórházak alapítását és működtetését. A kórházak életében nagy kihívást jelentett az első világháború, hiszen a vizsgált négy kórház közül az Egerben működő Alapítványi Női Kórház az egyetlen, amit alig érintett a világháború. Az is egyértelmű, hogy kórházak léte nem sokat javított a megye közegészségügyi viszonyain, a járványok ennek ellenére jelentős számban szedték áldozataikat. Ennek oka nyilvánvalóan a szegénység, a rossz körülmények, hiszen ez segítette a járványok kirobbanását. Ezután pedig a kórházak már csak enyhíthették a szenvedők panaszait, de alig gátolhatták a járványok további terjedését.

²¹ HML IV-414/9/81

²² HML IV-404/a/4405/1916

²³ Gortva János: *Bevonulás, hadikölcsön és jótékonyág Pásztón az első világháború időszakában*. In: Lakóhelyünk Honismereti Folyóirat 2014. (I. évfolyam) 1. szám 11. p.

LAKÓHELYÜNK HONISMERETI

FOLYÓIRAT

2015. (II. évfolyam) 2. szám

ISSN: 2064-8286

Felhasznált irodalom

AKANTISZ Jusztin – KANDRA Kabos: *Az egri alapítványi női kórház és ápolóintézet vázlatos története*. Lyceumi Könyvnyomda, Eger, 1888.

DEZSÉRI BACHÓ László: *A Gyöngyösi Alapítványi Közkórház története (1838 - 1938)*. Gyöngyösi Alapítványi Közkórház, Gyöngyös, 1938.

GORTVA János: *Bevonulás, hadikölcsön és jótékonyosság Pásztón az első világháború időszakában*. In: Lakóhelyünk Honismereti Folyóirat 2014. (I. évf.) 1. szám

LADÁNYI István (szerk.): *Heves vármegyei ismertető és adattár*. Eger, 1936.

MONTEDÉGÓI ALBERT Ferenc (szerk.): *Heves és Külső Szolnok törvényesen egyesült vármegyék leírása*. Lyceum, Eger, 1868.

RINGELHANN Béla – SOÓS Imre: *Az Egri Megyei Kórház elődeinek vázlatos története 1726–1950*. In.: A Heves Megyei Tanács Kórházának Közleményei. Eger, 1960.

Felhasznált források

Budapest Főváros Levéltára IV.1411.b-1888-01128-Malkó Papes Károly

Heves Megyei Levéltár (továbbiakban: HML) IV-404/a/78/4839.

HML IV-404/a/8/8267/1886.

HML IV-404/a/5168/1900.

HML IV-404/a/13529/1906.

HML IV-404/a/79.345/VII/a/1907.

HML IV-404/a/4405/1916.

HML IV-414/9/81.

Heves Vármegyei Hírlap XVII. (1909:8.)

LAKÓHELYÜNK HONISMERETI

FOLYÓIRAT

2015. (II. évfolyam) 2. szám

ISSN: 2064-8286

Szabóné Sinka Szilvia: Az oral history értelmezési keretei a történelemben

I. Bevezetés

Az elbeszélte múlt és egyúttal az oral history interjúk alkalmazása egyre nagyobb prioritást kap a történelemtudomány kutatásában, azonban még mindig nagyon sok kérdés, kétely és egyben kritika is éri ezt a tudományágat, amely nélkül azonban lényeges információkat elveszítettünk volna és elveszítenénk. A módszer relevanciája, hogy olyan embereket is megszólaltatott és megszólaltat, akik társadalmi helyzetükből adódóan más módon nem tudnák tovább adni emlékeiket és azok elvesznének az idő homályában. Társadalomtörténeti kutatásom mozgatórugói az oral history interjúk, amelyek segítségével tárom fel Rákóczi bányák lakosainak (bányászainak és bányászati alkalmazottainak) mindennapi életét. A szakirodalmak segítségével szeretném ezen igen kritikusan megítélt műfaj objektivitását megvilágítani és egyúttal alátámasztani.

Az oral history interjúk történetírásban való alkalmazása nem túl régi hagyományokra vezethető vissza, a módszer és alkalmazása gyakran képezi kritika tárgyát, elsősorban az objektivitás és történelmi hitelesség szempontjából. Céлом, hogy a pozitív és negatív véleményeket egyaránt feltárjam, rávilágítsak az interjúk lényegességére, hasznosságára és egyúttal bemutassam az oral history értelmezési kereteit a történelemben. A szerzők munkái remélhetőleg teljes képet nyújtanak az oral history interjúk készítésével foglalkozó társadalomtörténészek számára. Az elemzésem során próbálok átfogó képet nyújtani az adott szakirodalmak segítségével az oral history fogalmát tisztázom, történelmi áttekintést adok, bemutatom kutatási módszereit, technikáit, problémáit, kritikáit és paradoxonait.

LAKÓHELYÜNK HONISMERETI

FOLYÓIRAT

2015. (II. évfolyam) 2. szám

ISSN: 2064-8286

Az ipari munkásságról és a bányászokról alkotott képet a következőkben két korszakban (a Kádár-korszak és a rendszerváltás utáni időszak) mutatom be. Elsőként saját korában, a Kádár-érában szeretnék rávilágítani a társadalomban elfoglalt helyzetére az ipari munkásságnak és a bányászoknak, majd a rendszerváltás utáni szakirodalommal folytatom a társadalmi réteg, rétegek elemzését, vizsgálatát.

A téma aktualitását jól mutatja, hogy egyre több társadalomtörténettel foglalkozó monográfia, tanulmány lát napvilágot, egyúttal ez a tény magában hordozza a nehézségét is, mert ezen munkák jó része egy adott körzet, és főleg egy adott város, település bemutatására szorítkozik, törekszik, és kevesebb az egész 20. századi társadalmat és konkrétan az ipari munkásságot, bányászokat taglaló kutatás. Ez egyben magában foglalja a kutatás egyre specifikusabbá és egyben mikrotörténeti méretűvé szűkülését.

II. Az oral history interjúk értelmezési keretei a történelemben

1. Az oral history fogalom-meghatározásai

Niedermüller Péter az élettörténet és életrajzi elbeszélésében lényeges helyet kapott az életrajzi módszer, az élettörténeti megközelítés, amely által a hangsúlyt az egyénre, az egyéni életpályára és élettörténetre helyezte. Általánosságban élettörténet és életrajzi elbeszéléssel foglalkozik tanulmányban, úgy fogalmazza meg, hogy az életrajzi módszer szinte kialakulásától kezdve egy alapvető elméleti problémát igyekszik áthidalni. A szociológia és az antropológia, amelyek a legintenzívebb módon próbálják integrálni az életrajzi módszert, a

LAKÓHELYÜNK HONISMERETI

FOLYÓIRAT

2015. (II. évfolyam) 2. szám

ISSN: 2064-8286

klasszikus, elméletileg is alátámasztott célkitűzése a csoportok, közösségek, a társadalom tanulmányozása.¹

Völgyesi Zoltán munkája, mint már a címe is mutatja, az oral historyt három szempont alapján vizsgálta. Külön foglalkozott tehát a publikáció során a szerző a módszer kialakulásával, nézőpontjaival és forrásértékével is. Ez a publikáció egészen az ókorig vezet vissza a szóbeli forrás lényegességét és tárgyalja a 19. századi szerepét is. *Völgyesi* tanulmányában olvasható, az „oral history” eredeti értelme szerint nem jelent mást, mint szóban elmondott történetet. A történetek elmondása az írásbeliség elterjedése előtt az ismeretek, az emlékezetben őrzött tudás és tapasztalat továbbadásának jellemző formája volt, és egyúttal közösségi cselekvésnek számított. A régi történetírók az ókortól kezdve egészen a 19. század közepéig elismerték a szóbeli források fontosságát, és a történelmi események szemtanúinak elbeszéléseit felhasználták munkájukhoz. *Völgyesi* szerint bár az oral history kifejezés korábban is ismert volt, a fogalom azonban csak 1940-es évek Amerikájában kapcsolódott össze az interjúzás technikájával, és kezdte jelenteni azt, amit ma is alatta értünk.²

Károly Anna az oral history történeti kialakulását, valamint kutatási módszert és segédeszközt taglalta munkájában. A módszer esetében az interjúzás állt az elemzés középpontjában. A segédeszközök szempontjából pedig 3 tudományterületet emelt ki: történettudomány, pszichológia, pszichiátria együtt és a pedagógia. Megfogalmazásában az oral history egy tudatosan megszervezett interjú két ember között, amelynek ez által célja a történeti jelentőségű esemény, cselekvés felidézése.³

¹Niedermüller Péter: *Élettörténet és életrajzi elbeszélés*. In.: Etnographia, 1988. (XCIX. évf.) 3-4. sz. 376.p.

²*Völgyesi Zoltán: Az oral history kialakulása, nézőpontjai és forrásértéke*. In.: Levéltári Szemle, 2013. (63.évf.) 4.sz. 9-12.p.

³*Károly Anna: Az oral history mint kutatási módszer*. In.: Magiszter, 2007. (5.évf.) 2. sz. 59-68.p.

LAKÓHELYÜNK HONISMERETI

FOLYÓIRAT

2015. (II. évfolyam) 2. szám

ISSN: 2064-8286

Kovács Éva meghatározása szerint egy olyan módszer, amely interjúkon keresztül gyűjt történelmi információkat múltbeli eseményekről és életmódokról. A történelmi források közé emeli a személyes hangot, s ezzel a személyes emlékezetet. A társadalomtörténetből kifejlődött oral history, ahogy a neve is utal rá, történelmi forrásnak tekinti az élettörténeti elbeszélést, míg a szociológiai élettörténet-kutatás egy kvalitatív szociológiai módszert lát abban.⁴

Vértési Lázár tanulmánya a szemtanúként átélt történelmet tárja fel és az eredményeit elemzi. A munkában az oral history kutatások történetét és az élettörténeti interjúk során létrehozott források felhasználhatóságára vonatkozó legfontosabb kérdéseket kívánta bemutatni. A történelmi áttekintése az egyik legszélesebb körű, egészen az írásbeliség előtti időkhöz ment vissza. Vértési megfogalmazásában, „az oral history, miközben saját szavaik felhasználásával visszaadja az embereknek a történelmet, egyúttal segíti is őket egy önmaguk által formált jövő kialakításában.” Ez az utolsó gondolata Paul Thompson könyvének, amely így a tanulmányhoz is mottóul szolgált. Az oral history szerinte narratívum és elemzés is egyben. Az elbeszélő elemzése az általa elmondott történetbe illeszkedik, a történész elemzése a feltett kérdésekbe. Az oral history interjú tehát nem szüntelen történet, hanem az elemzés és dekonstrukció tárgya.⁵

Udvarnoky Virág tanulmányában az Államvédelmi Hatóság egy különös csoportját vizsgálja: olyan embereket, akik a Rákosi-korszak valamelyik kényszermunkatáborában teljesítettek szolgálatot. A szerző két interjúelemzésből emel ki néhány meghatározó mozzanatot. Az interjúalanyok az Államvédelmi Hatóságnál teljesítettek katonai szolgálatot

⁴Kovács Éva: *A narratív módszertanok politikája*. In.: Forrás: szépirodalmi, szociológiai, művészeti folyóirat. 2011. (43.évf.) 7-8.sz. 3-4.p.

⁵Vértési Lázár: *Oral history: A szemtanúként elbeszélte történelem lehetőségei*. In.: Aetas, 2004. (19.évf.) 1.sz. 158-168.p.

LAKÓHELYÜNK HONISMERETI

FOLYÓIRAT

2015. (II. évfolyam) 2. szám

ISSN: 2064-8286

1949 és 1953 között, és az ebben az időben működő kényszermunkatáborok valamelyikében jelen voltak. Tekintettel az interjúk erősen személyes voltára, az interjúalanyok védelmében az interjúk minden esetben anonimizáltak, valamint szövegüket sem tárják a szélesebb nyilvánosság elé. Udvarnoky Virág megfogalmazásában az oral history és a narratív interjú technikája esetében mindkettő szóbeli, kvalitatív módszertani forrás. Az interjúalany valódi megismerésére törekszik, nem a történet tényszerű feltárása foglalkoztatja elsődlegesen, fontosabbnak tartja az elbeszélések struktúráját, elemezi, megismeri az elbeszélő személyiségét, helyét és magának tulajdonított szerepét az eseménysorozatban. Az oral history technikája megfogalmazásában vállalja a szubjektivitásnak, az egyéni történetességnek, strukturálásnak jelentőségét és kivételességét, de ezt mégsem akarja teljes mértékben érvényesíteni az interjú során, nem hagyja az élettörténet elbeszélését egyedül az interjúalanyra.⁶

2. Történelmi áttekintés

Vértési Lázás kiemelte, hogy az írásbeliség előtti időkben, sőt hosszú századokkal később annak elterjedése után is, minden, az élettel kapcsolatos tapasztalat a szóbeliségen keresztül rögződött az emberek emlékezetében és az intézmény jól működött, még mielőtt az írástudó társadalmak számúzték volna.⁷

Völgyesi Zoltán is hangsúlyozta, hogy az írásos dokumentáció megjelenésével és gyarapodásával a szóbeli hagyomány és az emlékezet szerepe megváltozott. Az ismeretek írásbeli rögzítése, változatlan formájú megőrzése a stabilitás érzetét adta. A

⁶Udvarnoky Virág: „*Van már nekem annyi élettörténetem...!*” Évkönyv XI. – 2003. Budapest. 1956-os Intézet. 111-126.p.

⁷Vértési, 2004:i.m. 159.p.

LAKÓHELYÜNK HONISMERETI

FOLYÓIRAT

2015. (II. évfolyam) 2. szám

ISSN: 2064-8286

társadalomkutatásban a két világháború között terjedt el az interjúzás, főként azért, hogy feltárják és bemutatassák azokat a körülményeket és életviszonyokat is. Tehát az oral history kifejezés korábban is ismert volt, de csak 1940-es években, Amerikában kapcsolódott össze az interjúzás technikájával.⁸

Károly Annánál olvasható, hogy az oral history mint módszer kidolgozása és tudományos felhasználása az Amerikai Egyesült Államokban jelent meg először. Majd az 1930-1940-es években tudományosan is alkalmazták, felmérést készítettek, ami arra vonatkozott, hogy az amerikai társadalom különböző rétegei hogyan élték át a világgazdasági válságot. Az 1940-es években a Columbia Egyetemen Allan Nevis nevével kapcsolható össze az oral history tudományos igényű alkalmazása. Elsőként Grover Cleveland elnök életrajzának elkészítéséhez alkalmazta ezt a módszert. *Horváth Sándor* tanulmánya kiegészíti ezt a megállapítást, oral history legrégebbi intézménye, a Columbia Egyetemen 1948-ban alapított Oral History Research Office (OHRO). Az intézmény elsősorban olyan interjúprojekteket szervezett, amelyek lehetővé tették az akkor még kicsiny intézmény finanszírozását.⁹

Völgyesi megfogalmazásában az első generáció az oral historyt leginkább információszerezési módszernek tekintette, és főleg az írott dokumentumok kiegészítésére használta. Az interjúzással való összekapcsolódás csak a kazettás magnetofon elterjedését követően, az 1960-as évek második felében és az 1970-es években hódította meg az új irányzat a világot. Ezzel egy időben az oral history mozgalomként kezdett elterjedni, és hamarosan intézményesült. Amerikából elindult irányzatnak új szellemi központjai jelentek meg Nyugat-

⁸Völgyesi, 2013: i.m. 10-12.p.

⁹Károly, 2007: i.m. 59.p. Horváth Sándor: *Muszáj interjúzni? Az oral history mint nyilvános és/vagy szakzszerű történelem.* Forrás: szépirodalmi, szociográfiai, művészeti folyóirat. 2011. (43.évf.) 7-8.sz. 23.p.

LAKÓHELYÜNK HONISMERETI

FOLYÓIRAT

2015. (II. évfolyam) 2. szám

ISSN: 2064-8286

Európában.¹⁰

Kovács Éva megfogalmazásában, noha a kezdetek az 1920-as évekig nyúlnak vissza, az oral history térhódítása az 1960-as évek második felére tehető, ekkorra nő meg nemzetközi méretekben a társadalomtudományok érdeklődése a köztörténelem (public history) irányába.¹¹

Károly Anna és Tóth Eszter Zsófia szerint is Magyarországon a módszer elsősorban az 1956-os események kutatása kapcsán vált közismertté. Az 1956-os Intézet Oral History Archívuma a XX. századi magyar történelem több mint ezer tanújának visszaemlékezését őrzi és dolgozza fel.¹²

Tóth Eszter Zsófia tanulmánya során a munkásság és oral history kapcsolatát elemezte, külön figyelmet szentelt arra, hogyan interjúztak a munkásokkal Magyarországon 1945 után, valamint természetesen nemzetközi kitekintést is tett a tanulmány során, szerinte az oral history- interjúkat eddig elsősorban úgy használták fel a történészek, mintha írásos forrásokkal dolgoznának, és képesek lennének így rekonstruálni az eseménytörténetet. Később arra alkalmazták, hogy interjúrészekkel megerősítse forrásinterpretációját, és így még „objektívabban” megmagyarázza történéseket.¹³

Kovács Éva szerint az oral history a módszer és az interjú mint forrás filozófiai, társadalomelméleti és lingvisztikai újraértelmezésére tett kísérletet az 1970-es évektől kezdve az élettörténet-kutatás, amely a hermeneutikai esetrekonstrukciós elmélet segítségével készítette és elemezte az interjúkat. A diszciplínává válás a szociológián keresztül kezdődött azzal, hogy 1978-ban a Nemzetközi Szociológiai Társaság 9. Világkongresszusán összeállt

¹⁰Völgyesi, 2013: i.m.13-14.p.

¹¹Kovács, 2011.i.m. 4.p.

¹²Károly, 2007:i.m. 59-60.p. *Tóth Eszter Zsófia: Munkásság és oral history.* In.: Múltunk, 2005. (50.évf.) 4.sz. 78.p.

¹³Tóth, 2005.:i.m. 85-88.p.

LAKÓHELYÜNK HONISMERETI

FOLYÓIRAT

2015. (II. évfolyam) 2. szám

ISSN: 2064-8286

tizenöt országból húsz szociológus, és biográfikutatásként mutatta be legfrissebb eredményeit. 1981-ben az alapítók, Daniel Bertaux szerkesztésében, közös tanulmánykötetben is bemutatták az új szemléletmódot és módszert. A döntő lökést az intézményesülésben és a tudományos legitimációban mégis az 1984-es év hozta, a módszer gyorsan elterjedt Kelet-Európában is.¹⁴

Völgyesi Zoltán tanulmányában kiemelte, hogy az oral history az utóbbi évtizedekben önálló kutatási irányzattá nőtte ki magát, saját folyóirataival, kiadványaival, és helyet követelt magának az oktatásban is, több egyetemen tanszéke alakult meg. Az oral history kelet-európai recepciójára jellemző volt, hogy kezdetben a történelmi múlt sokáig tabuként kezelt eseményeinek a feltárására használták, majd később az oral history új témái és nézőpontjai is megjelentek a kutatásban. 2013-ban a Magyar Nemzeti Levéltár is kialakította saját interjútarát Mark Pittaway Oral History Gyűjtemény néven.¹⁵

Gyarmati György tanulmánya szerint Barbara W. Sommer és Mary Kay Quinlan 2002-ben megjelent munkája megkísérli áthidalni a szakadékot az elméleti feldolgozások és a gyakorlati kézikönyvek között. Bemutatja, hogy az oral history a tudományos érdeklődés, amely szintjén fogalmaz meg kihívást a hagyományos, forrásközpontú történelmi gyakorlattal szemben.¹⁶

3. *Az oral history kutatási témáinak változásai*

Horváth Sándor publikációjában felteszi a kérdést, hogy elbeszélhető-e a múlt – szóban? S ki beszélhet egyáltalán a múltról? A szerző választ is ad az alábbi kérdésekre: kikkel, miről, kik és hogyan interjúznak a kutatók. Kitér arra, hogy amíg az Egyesült Államokban az oral

¹⁴Kovács, 2011.:i.m. 4-7.p.

¹⁵ Völgyesi, 2013: i.m.16-17.p.

¹⁶Gyarmati György: *Az oral history kézikönyve*. In.: Múltunk, 2005. (50.évf.) 4.sz. 196.p.

LAKÓHELYÜNK HONISMERETI

FOLYÓIRAT

2015. (II. évfolyam) 2. szám

ISSN: 2064-8286

history a kezdetekkor az elit, a hadsereg vagy a közigazgatás képviselőivel készített interjút jelentette, addig Európában a hétköznapi emberekkel készített interjúkat. A kezdeti időszakban az elsődleges célja ezeknek az interjúknak a történeti források hiányából fakadó vákuum megszüntetése volt, vagyis az interjúkészítők éppúgy adatokat kerestek. Magyarországon a háború előtti népi írók mozgalma, a munkanélküliségről vagy társadalmi problémákról író újságírók éppúgy a kisemberekről szóló anyaggyűjtéshez használták szociográfiáikban vagy újságcikkeikben az interjút, mint nyugati társaik, azonban nem emelték azt szépirodalmi műfajjá. Az oral historyról elmondható tehát, hogy nem csupán azt az igényt elégítette ki, hogy a történelem immár olvasható legyen „alulnézetből” is, hanem azt is, hogy azok az emlékezők, akik eddig nem szólalhattak meg, az identitáspolitikák miatt, hangot kapjanak és beszéljenek.¹⁷

Völgyesi Zoltán munkájában olvasható, hogy az oral history tematikai és módszertani megújításában kulcsszerepet játszott az Angliában kialakult, baloldali kötődésű társadalomtörténeti iskola, amely meghirdette a történelem demokratizálását. A politikatörténet és a „nagy emberek” cselekedetei helyett a hétköznapi emberek életmódjára irányította a figyelmet, és elsősorban az angol munkásosztály életének a vizsgálatát tűzte ki célul. Az 1960-as évek végétől kibontakozó, „history from below” („történelem alulnézetből”) szemléletű kutatások a munkásságra és általában a társadalom alsó rétegeire (underclass) fókuszáltak figyelmüket.¹⁸

Horváth Sándor megfogalmazásában a munkástörténet, a társadalmi nemek és a kisebbségek története a nyilvános történelem térhódításával és a tömegmédiához való hozzáférhetőbbé válásával párhuzamosan az 1970-es évektől nyert egyre nagyobb teret, akárcsak az oral history. Így vált divatossá munkásokkal, nőkkel és etnikai kisebbségekkel interjúzni szerte a

¹⁷Horváth, 2011:i.m. 21-27.p.

¹⁸Völgyesi, 2013:i.m. 14.p.

LAKÓHELYÜNK HONISMERETI

FOLYÓIRAT

2015. (II. évfolyam) 2. szám

ISSN: 2064-8286

világban. Az oral history mint performatív műfaj a diktatúrák, háborúk, népiertások kommunikatív emlékezetének kollektív emlékezetté formálásából is kivette és mind a mai napig kiveszi a részét. A kollektív emlékezet kutatásának egyik, ha nem legfontosabbnak tartott kutatási témájává a kollektív traumák, közülük is kiemelve a „holokauszt története” vált.¹⁹

Tóth Eszter Zsófia magyar vonatkozásban tárgyalta ezt az időszakot, szerinte az 1960-as évek végétől Kemény István vezetésével folytak olyan kutatások, amelyekben a szerző a munkásokkal elkészített interjúkat nemcsak nyersanyagként használta fel, hanem egy az egyben idézte is a munkások gondolatait a tanulmányaiban. Kutatásának célja a valóság feltárása volt szociológiai értelemben: hogyan élnek a munkások a munkásállamban. A *Magyarország felfedezése* című könyvsorozat 1970-es újraindításával teret adott munkásokkal foglalkozó szociográfiai műveknek is, amelyeknek meg kellett felelniük a hivatalos elvárásoknak. A rendszerváltás időszakában a visszaemlékezők szívesen mondták el olyan eseményekkel kapcsolatos történeteiket, amelyek a szocialista időszakban tabunak számítottak, például 1956-os forradalom. Tóth Eszter Zsófia még hozzátette, hogy a történészek Magyarországon többnyire akkor szoktak életútinterjúkat készíteni munkásokkal, ha valamely, a köztörténet szempontjából fontosnak tartott esemény résztvevői, szemtanúi voltak.²⁰

Horváth Sándornál olvasható, hogy az oral historyban az 1970-1980-as évek fordulóján végbement az ún. „emlékezeti fordulat”, amelynek során a társadalom alávetettjei vagy a múlt hézagainak pótlása helyett az emlékezet működése vált a vizsgálatok tárgyává.²¹

¹⁹Horváth, 2011:i.m. 28-30.p.

²⁰Tóth, 2005:i.m. 78-87.p.

²¹Horváth, 2011:i.m. 35.p.

LAKÓHELYÜNK HONISMERETI

FOLYÓIRAT

2015. (II. évfolyam) 2. szám

ISSN: 2064-8286

Kőrösi Zsuzsanna – Molnár Adrienne: Titokkal a lelkemben éltem című 2000-ben megjelent könyvnek bevezető fejezetében a szerzőpáros hangsúlyozta, hogy a vizsgálat során arra keresnek választ, hogy hogyan alakult a forradalom leverése után kivégzettek, vagy börtönbüntetésre ítélték gyermekeinek a sorsa, hogyan nőttek fel a szülő forradalmi szerepe miatt büntetett generáció tagjai az örökségük terhe alatt. Személyes sorsukat, a hivatalos, illetve a magán életben szerzett tapasztalataikat akarták megismerni, hogy értékelhető információkhoz jussanak a Kádár-korszak mikro- és társadalomtörténetével kapcsolatban. Huszonkét kivégzett és huszonkét börtönbüntetésre ítélt ötvenhatos gyermekével készítettek interjút, ezekből negyvenkettőt használtak fel a munka elkészüléséhez. Ahogyan Gyáni Gábor is fogalmazott az előszóban, a munka az 1956-os eseményekben részes és az esemény következményeit elszenvedő családok tagjainak az emlékezeti világáról szól. A könyvnek így nem 1956 és a megtorlás tény története az igazi témája, hanem egy nemzedék családi sorsként meghatározóvá vált korélményének az emlékezete. Azt a problémát veti fel, hogy hogyan hozható létre a történelem az emlékezés és a felejtésből. Maguk is kihangsúlyozzák, hogy azt mutatják be, amelyet az interjúalanyok a beszélgetések során felidéztek, nem vizsgálják az elhangzott tény és igazságértéket, vagyis a hitelességet. A szerzők szerint nincs joguk és feladatuk felülbírálni őket.²²

Udvarnoky Virág 2003-ban elkészült tanulmányában olvasható, hogy a hajdani ávosok megismerésével újabb nézőpontból tanulmányozhatjuk az adott történelmi korszakot. Az egyéni élettörténet és a történelmi pillanat komplex együttmozgását vizsgálva az ávosok mai szemmel szinte értelmezhetetlen cselekedeteinek mozgatórugóit jobban átláthatjuk.²³

²²Kőrösi Zsuzsanna – Molnár Adrienne: *Titokkal a lelkemben éltem*. Az ötvenhatos elítéltek gyermekeinek a sorsa. Budapest, 2000, 1956-os Intézet, 7-28.p.

²³Udvarnoky, 2003.:i.m. 111-126.p.

LAKÓHELYÜNK HONISMERETI

FOLYÓIRAT

2015. (II. évfolyam) 2. szám

ISSN: 2064-8286

A *Tükörszilánkok. Kádár-korszakok a személyes emlékezetben* című munkában feldolgozott kutatást Vajda Júliával közösen találta ki és hajtotta végre a szerkesztő. Társaknak az élettörténeti interjúzásban tapasztalt diákokat választottak, akik maguk dönthették el melyik csoport tagjaival készítenek interjúkat, valamint azt is, hogy melyik témát és egyben melyik interjúkat akarják feldolgozni. A tanulmányok nem egy kaptafára készültek, hanem az alkotó szabad döntésére voltak bízva, mint ahogyan a szerkesztő is fogalmazott, az élettörténeti módszer poézise így bontakozhatott ki. Mind a mai napig kevés olyan munka jelent meg, amely a közelmúlt történelmének kutatásába bevonta a kortársi emlékezetet, így mindenképpen úttörő jelentőségű kötettről van szó. Különösen értékes Kovács Éva imponálóan gazdag szakirodalmon alapuló bevezetője. Kovács Éva *Az élettörténeti emlékezet helye az emlékezetkutatásban* című fejezete 5 alfejezetben adta meg a könyv bevezető szakaszát. A szerző először az elméleti kereteket, a kommunikatív emlékezet dinamikus modelljét taglalta, majd búcsút intve az oral historynak egy új diszciplínát, a biográfiakutatást mutatott be. Külön hangsúlyt kapott az élettörténeti emlékezet a kulturális örökség és a tudományos forrás mezsgyéjén, valamint külön hangsúlyozta a szerző az élettörténeti emlékezetgyűjtés és elemzés a kelet-európai és magyar vonásait. Az utolsó alfejezetben a szerző kitért a „puha” diktatúrák élettörténeti emlékezetére.²⁴

A *Tükörszilánkok* című munkában a kutatást vezető és a könyvet szerkesztő Kovács Éva is tehát rámutatott arra, hogy „a Kádár-korszak emlékezete ma még elsődlegesen kommunikatív”, ennek következtében a kommunikatív emlékezet révén a szemtanú kap hangsúlyos helyet és egyben szerepet. A fő kéréssé az válik, hogy „miképp emlékszik a szemtanú”. Kovács megfogalmazásában az élettörténeti elbeszélés visszatért az eredetéhez, tehát a populáris kultúrába és egyúttal a mindennapi életbe. A szerzők szociológusok, és az

²⁴Kovács Éva (szerk.): *Tükörszilánkok. Kádár-korszakok a személyes emlékezetben*. Budapest, MTA Szociológiai Kutatóintézet – 1956-os Intézet, 2008. 7-40.p.

LAKÓHELYÜNK HONISMERETI

FOLYÓIRAT

2015. (II. évfolyam) 2. szám

ISSN: 2064-8286

általuk végzett kutatás célja egyértelműen az, hogy a korszak milyen helyet foglal el az életrajzi elbeszélésekben, azaz „milyen identitáspolitikák következnek abból, ha valaki a Kádár-korszakot átélte”. Az élettörténeti interjúkat elsődlegesen elemzési és nem archiválási célra készítették. A kutatók nem a Kádár-korszak társadalmát állították a kutatásuk centrumába, hanem arra voltak kíváncsiak, hogy „mennyiben és miként szervezi a kor emlékezete a jelenkori társadalmat”, így tehát olyan jelenlegi társadalmi csoportok tagjait szólaltatták meg, amelyek létezése napjainkban is releváns, illetve a csoporthoz való tartozás magától értetődő és egyértelmű. A kutatásban olyan csoportosulásokat kerestek, amelyek tagjai számára a Kádár-rendszer megszűnése egyben „sorseseemény” is lehetett.²⁵

4. Az oral history kutatási módszerei, technikái, problémái és kritikái

Kovács Éva megfogalmazásában a gyakorlatban a legkülönbözőbb interjúkészítési és egyben elemzési technikák egyáltalán nem követnek közös módszertant, az kapcsolja össze őket, hogy a történelmi források közé emelik a személyes hangot, s ezzel a személyes emlékezetet.²⁶

Tóth Eszter Zsófia Yvette J. Kopijnt emelte ki, aki az oral history kezdeteiről szólva azt hangsúlyozta, hogy az interjú készítői eleinte teljesen elutasították az interjúknak, mint szövegeknek a vizsgálatát nyelvi és jelentésbeli szempontból, és a beszélgetések leírataiból kihagyták az interjúkészítés körülményeit. A szerző szerint az oral history fejlődésének következő állomása az volt, amikor az interjút mint kulturális, társadalmi, pszichológiai konstrukciót kezdték értelmezni. Az interjúkat készítőik arra törekedtek, hogy elmeséltessék az emberekkel a múltat. A következő lépésnek lehet tartani, amikor nyelvileg is elkezdtek

²⁵Tükörszilánkok. 2008:i.m. 11-36.p.

²⁶Kovács, 2011:i.m. 3-4.p

LAKÓHELYÜNK HONISMERETI

FOLYÓIRAT

2015. (II. évfolyam) 2. szám

ISSN: 2064-8286

elemezni az interjúszövegeket. Az interjúkészítők az interjúzás folyamatával is megismertetik az olvasót. Nagy figyelmet kaptak az interjúalanyok életének kulcsélményei, amelyekből kifejehetővé váltak az életút-elbeszélések.²⁷

Kovács Éva szerint az oral history egy olyan módszer, amely interjúkon keresztül gyűjt történeti információkat múltbéli eseményekről és életmódokról. Általában akkor készítünk élettörténeti interjúkat, ha a) egy társadalmi jelenség individuális reprezentációját, szubjektív megélését szeretnénk értelmezni; b) személyes és csoportos identitást elemzünk, vagy c) társadalmi emlékezetet kutatunk.²⁸

Tóth Eszter Zsófia megfogalmazásában az egyik a Nyugat-Európában már elterjedtnek számító eljárás, amelynek során az életutakat értelmezők elsőrendű célja, hogy érvényesítsék a több nézőpontúságot, ez által ábrázolják az interjúalanyt. A másik módszer az, amelyet Kőrösi Zsuzsanna és Molnár Adrienne alkalmazott, az 1956-os elítéltek gyermekeivel készített életútinterjúk alapján a kutatók az interjúk tartalmát elemzik és ez által alakítják ki saját elképzeléseiket a megkérdezettekben végbemenő folyamatokról. Ezzel a pszichohistória leggyakrabban alkalmazott módszeréhez kapcsolódnak. A harmadik a Gabriele Rosenthal-féle módszer, amelyet Magyarországon elsősorban Kovács Éva, Melegh Attila és Vajda Júlia alkalmazott. Ez az eljárás az életútinterjúkat egységes narratív struktúraként fogja fel, és elsősorban a narratív konstrukciók elemzésére helyezi ez által a hangsúlyt.²⁹

Horváth Sándor megfogalmazásában az oral history népszerűségének növekedésével párhuzamosan egyre inkább elhallgattak az interjúkészítők az interjú elkészítése során és hagyták érvényesülni az alanyt. Az élettörténeti interjú készítésének egyik módja, hogy az

²⁷Tóth, 2005:i.m. 80-81.p.

²⁸Kovács, 2011:i.m. 3-6.p.

²⁹Tóth, 2005: i.m. 88-89.p.

LAKÓHELYÜNK HONISMERETI

FOLYÓIRAT

2015. (II. évfolyam) 2. szám

ISSN: 2064-8286

első kérdés után lehetőség szerint csak „buzdító tekintettel” bírják szóra az „élettörténeti nagyelbeszélés” megalkotóját.³⁰

Vértési Lázár megfogalmazásában az oral history megőrizte a módszer kialakulásában benne rejlő interdiszciplináris minőségét és jelentőségét. Mivel a kutatók nem csak forrás kiegészítésre, hanem a teljes személyiség megjelenítésére törekednek, céljuk az oral history és a life story (autobiográfia) együttes vizsgálata. A szerző két alapvető problémát is felvetett a tanulmánya során, amit az oral history–forrásokkal kapcsolatban univerzálisnak és kiküszöbölhetetlennek gondolnak, s ami miatt kétségbe vonják e források felhasználhatóságát a „tudományos igényű” történetíráshoz, az a szubjektivitás és a narratív dialógicitás.³¹

Kovács Éva is írt tanulmányában az oral historyval kapcsolatos problémákról. Kiemelte, hogy a módszertani kidolgozatlanság, a történelmi „tények” rekonstruálására való törekvés és az „objektív” élettörténet előfeltételezése miatt az amúgy gazdag ismeretanyagot szolgáltató, klasszikus oral historyt jelentős kritikák érték az 1970-1980-as évektől. Ezen kritikák hangsúlyozták, hogy a várakozásokkal ellentétben az oral history segítségével sem tudjuk meg, mi is történt valójában egykoron.³²

Gyáni Gábor: *Emlékezés, emlékezet és a történelem elbeszélései* című könyvében arra próbált rávilágítani, hogy a történetíró munkájának a 20. század végén mi lehet az értelme. A fejezetek teljesen elkülöníthetőek egymástól, hiszen ahogyan a szerző is fogalmazott nem egyszerre készültek, hanem évek során. Az általam tárgyalt rész az *emlékezés és oral history*, amelyben a szerző arra kereste a választ, hogy mennyire hihető és mire alkalmas, amikor a személyes dokumentumokra, vagy élőszóban elmondott, vagyis orális történelemre alapozza vizsgálatát. Gyáni Gábor szerint is mérlegelni kell, hogy az orális történelem mennyire

³⁰Horváth, 2011:i.m. 37.p.

³¹Vértési, 2004:i.m. 163-164.p.

³²Kovács, 2011.:i.m. 4.p.

LAKÓHELYÜNK HONISMERETI

FOLYÓIRAT

2015. (II. évfolyam) 2. szám

ISSN: 2064-8286

hiteles. Hiszen a történetírás viszonylag egybehangzóan azt vallja, hogy ezen források alkalmatlanok a valóság érvényes megragadására. A szerző szerint az emlékezés mindig a jelenből íródik, és ez akkor sincsen máshogyan, ha gazdag az interjúalany vagy a memoárszerző általi emlékmű.³³

5. Az orális történelem paradoxonai

Kövér György: Biográfia és társadalomtörténet című munkájának egyik fejezete az *orális történelem három paradoxona*, amelyek lényegesek az orális történelemmel foglalkozók részére. Az első, a ki beszél probléma, az interjúkészítés eredeti beszédhelyzetében többnyire nem az elbeszélő, hanem a kérdező dönti el, hogy mire lesz jó az adott emlékezés. A kérdésekben és a visszakérdezésekben már eleve benne rejlik már egyfajta értelmezés is.

Másodszor amikor az emberek az emlékeiket elbeszélik, akkor konvenciót hajtanak rajta végre, emlékképekből történelmet konstruálnak, de ezt a fázist a rekonstrukciók több szakasza követi, valamint már az emlékezés rögzítésekor elveszik az információk egy része is. A többször megszűrt, szerzői szempontok szerint redukált forma kanonizálódik.

Harmadszor a források paralellizmusa, mert az eredetileg orális forrásokból is előbb-utóbb írott szöveg lesz, ha azt akarják, hogy fennmaradjon. Persze a lejegyzés technikája sokat tökéletesedett, de sokszor éppen a forrástermelők értékei dolgoznak a technikai fejlődés ellen. Az az „arany szabály” sem véletlen, – fogalmazott a szerző – hogyha 3 forrás egyféleképpen állít valamit, akkor az már valószínűleg úgy is volt.³⁴

³³Gyáni Gábor: *Emlékezés, emlékezet és a történelem elbeszélései*. Napvilág Kiadó, Budapest, 2000.10, 128-131.p.

³⁴Kövér György: *Biográfia és társadalomtörténet*. Budapest, Osiris Kiadó, 2014. 303-305.p.

LAKÓHELYÜNK HONISMERETI

FOLYÓIRAT

2015. (II. évfolyam) 2. szám

ISSN: 2064-8286

Pataki Ferenc tanulmányában – mint címe is mutatja – az együttes élményt és egyben kollektív emlékezetet elemzi. Szerinte nagyon lényeges megállapítani, hogy a személyes és kollektív emlékezetet - mint sokan hangsúlyozzák- nem szabad elválasztani egymástól. A személyes biográfiák elemzése összefonódik a köztörténeti és a kollektívpszichológiai fejlemények vizsgálatával. Ennek az általános törekvésnek a jogosult érvényesítése lehet, ha megkíséreljük összekapcsolni a kollektív emlékezet, az identitásképzés és a narratívumalkotás jelenségvilágát.³⁵

III. Összegzés

Az oral history fogalma Kovács Éva meghatározása szerint egy olyan módszer, amely interjúkon keresztül gyűjt történeti információkat múltbeli eseményekről és életmódokról. Ezzel a mondattal lehet véleményem szerint a legjobban összefoglalni a tanulmányokban szereplő fogalom-meghatározásokat, amelyek mindannyiszor a szóban elmondott történelem lényegét hangsúlyozták.

A különböző tanulmányokból jól kirajzolódott az oral history fejlődésének íve. Láthatóvá válik, hogy az írásbeliség előtti időkben, sőt hosszú századokkal annak elterjedése után is, minden a szóbeliségen keresztül rögzült az emberek emlékezetében. Azonban hosszú idő kellett, hogy tudományos szintre emelkedjen a szóbeli közlés. Az utóbbi évtizedekben nőtte ki magát önálló kutatási irányzattá. Az Egyesült Államokban az oral history a kezdetekkor az elittel készített interjút jelentette, addig Európában a hétköznapi emberekkel készített interjúkat. A két kontinens tehát teljesen máshogyan indította az oral history kutatásokat. Abban azonban egységre találtak, hogy a kezdeti időszakban az elsődleges célja ezeknek az

³⁵Pataki Ferenc: *Együttes élmény – kollektív emlékezet. Szociális emlékezet: A történelem szociálpszichológiája*. In.: Magyar Tudomány, 2003. (XLVII.) 1.sz. 26-27.p.

LAKÓHELYÜNK HONISMERETI

FOLYÓIRAT

2015. (II. évfolyam) 2. szám

ISSN: 2064-8286

interjúknak a történelmi források hiányából fakadó vákuum megszüntetése volt, vagyis az interjúkészítők éppúgy adatokat kerestek. Egészen az 1960-as évek végéig kellett várni, hogy „történelem alulnézetből” szemléletű kutatásokat végezzenek. Az oral historyban az 1970-80-as évek fordulóján végbement az ún. „emlékezeti fordulat”, amelynek során a társadalom alávettjei vagy a múlt hézagainak pótlása helyett az emlékezet működése vált a vizsgálatok tárgyává.

Kovács Éva megfogalmazásában olvasható a módszerek összefoglalása. Tehát a gyakorlatban a legkülönbözőbb interjúkészítési és elemzési technikák egyáltalán nem követnek közös módszertant. Inkább az kapcsolja össze őket, hogy a történelmi források közé emelik a személyes hangot. A különböző problémák, amelyeket a tanulmányok felvetettek az oral history módszerével kapcsolatban: a szubjektivitás és a narratív dialógicitás, a módszertani kidolgozatlanság, a történelmi „tények” rekonstruálására való törekvés és az „objektív” élettörténet előfeltételezése.

Az oral history paradoxonaira is rávilágítanak a tanulmányok, amelyek a következők: társas jelleg, konvenciók, redukciók, források parallelizmusa, együttes élmény, és kollektív emlékezet.

Láthatóvá vált, hogy az oral history hosszú utat megjárva, milyen lényeges szerepet töltött és tölt be mind a mai napig a társadalomtörténet kutatása során. A tanulmányokból, könyv részletekből láthatóvá válnak a pozitívumai és negatívumai is egyaránt, ezzel érzékeltetve a módszer erősségeit és egyben nem eltitkolva annak gyenge pontjait.

LAKÓHELYÜNK HONISMERETI

FOLYÓIRAT

2015. (II. évfolyam) 2. szám

ISSN: 2064-8286

Felhasznált irodalom:

- GYÁNI Gábor: *Emlékezés, emlékezet és a történelem elbeszélései*. Napvilág Kiadó, Budapest, 2000.
- GYARMATI György: *Az oral history kézikönyve*. In.: *Múltunk*, 2005. (50.évf.) 4.sz.
- HORVÁTH Sándor: *Muszáj interjúzni? Az oral history mint nyilvános és/vagy szakszerű történelem*. In.: *Forrás: szépirodalmi, szociográfiai, művészeti folyóirat*. 2011. (43.évf.) 7-8.sz.
- KÁROLY Anna: *Az oral history mint kutatási módszer*. In.: *Magiszter*, 2007. (5.évf.) 2. sz.
- KOVÁCS Éva: *A narratív módszertanok politikája*. In: *Forrás: szépirodalmi, szociológiai, művészeti folyóirat*. 2011. (43.évf.) 7-8.sz.
- KÖRÖSI Zsuzsanna – Molnár Adrienne: *Titokkal a lelkemben éltem. Az ötvenhatos elítéltek gyermekeinek a sorsa*. Budapest, 2000, 1956-os Intézet.
- NIEDERMÜLLER Péter: *Élettörténet és életrajzi elbeszélés*. In: *Etnographia*, 1988. (XCIX. évf.) 3-4. sz.
- PATAKI Ferenc: *Együttes élmény – kollektív emlékezet. Szociális emlékezet: A történelem szociálpszichológiája*. In.: *Magyar Tudomány*, 2003. (XLVII.) 1.sz.
- TÓTH Eszter Zsófia: *Munkásság és oral history*. In.: *Múltunk*, 2005. (50.évf.) 4.sz.
- KOVÁCS Éva (szerk.): *Tükörszilánkok. Kádár-korszakok a személyes emlékezetben*. Budapest, MTA Szociológiai Kutatóintézet – 1956-os Intézet, 2008.
- UDVARNOKY Virág: *„Van már nekem annyi élettörténetem...!”* In.: *Évkönyv XI.* – 2003. Budapest. 1956-os Intézet.
- VÉRTESI Lázár: *Oral history: A szemtanúként elbeszélte történelem lehetőségei*. In.: *Aetas*, 2004. (19.évf.) 1.sz.

LAKÓHELYÜNK HONISMERETI

FOLYÓIRAT

2015. (II. évfolyam) 2. szám

ISSN: 2064-8286

- VÖLGYESI Zoltán: Az oral history kialakulása, nézőpontjai és forrásértéke. In.: Levéltári Szemle, 2013. (63.évf.) 4.sz.

Mészáros Ádám: Romhány egyháztörténete a XIX. század utolsó harmadában a plébániai Historia Domus tükrében

A XIX. század utolsó harmada kulcsfontosságú időszak egy ország, illetve egy község életében, hiszen lényegében ekkor dőlt el, milyen fejlődési irányt vesz a vérzivataros XX. század során. A XIX. században az egyház vezető pozíciót töltött be a települések, illetve az emberek életében, legyen az oktatás, művelődés, anyakönyvezés, keresztelés, esketés vagy éppen temetés. Éppen ezért ahhoz, hogy egy település XIX. századi történetét vizsgálni tudjunk, feltétlen szükséges segítségül hívnunk az egyházat, illetve az egyházi forrásokat. Ilyen értékes egyházi forrás a Historia Domus, melyet munkánkban szó szerint is közlünk az érintett 1865-1900 közötti időszakból.

A következőkben vizsgáljuk meg, hogy tulajdonképpen mi is az a Historia Domus, illetve milyen jellegű forrással van dolga a történésznek, amikor munkájához segítségül hívja. Maga a forrástípus elnevezése latin, magyarra fordítva háztörténetet jelent. A római katolikus plébánosok a XVIII. századtól kezdve kötelezve voltak arra, hogy a plébániájuk területén történt eseményeket feljegyezzék. Ennek ellenére számos plébánián nem vezették rendszeresen, sőt volt, ahol egyáltalán nem. Ebből született meg ez a naplóhoz, illetve évkönyvhöz nagyban hasonlító forrás, melyet még napjainkban is vezetnek. Legfőbb témája az adott plébánia eseményeinek bemutatása, jeles egyházi személyek – például püspök, érsek – látogatása, természeti csapások, háborúk településekre, lakosokra gyakorolt hatása.¹ Romhány esetében például a Historia Domusban olvashatunk a plébániai események mellett a Rákóczi-szabadságharc lefolyásáról, a Napóleoni-háborúkról, de részletesen beszámol a forrás az 1848/49-es eseményekről, illetve az I. világháborúról is.

¹ Kiss Mária: *A plébániai levéltárakról*. In.: Vasi Honismereti és Helytörténeti Közlemények (1992:2). Vas Megyei Levéltár, Szombathely, 1992. 22. o.

LAKÓHELYÜNK HONISMERETI

FOLYÓIRAT

2015. (II. évfolyam) 2. szám

ISSN: 2064-8286

A Historia Domusokat rendszerint csak egyetlen példányban készítették, így felbecsülhetetlen forrásértéket képviselnek. Mivel másolat nem volt róluk, számos plébánián megsemmisültek az idő forгатagában, s velük együtt a plébánia történetére vonatkozó adatok is a múlt homályába veszttek. Forrásértéküket növeli az a tény is, hogy a XIX. század közepe előtti forrasszegény időszak kutatásakor sokszor csak erre a kútfőre támaszkodhatunk. A háztörténeteket kezdetben latinul vezették, majd a XIX. század során – Romhányban 1870-ben – több plébános áttért a magyar nyelvre. A Historia Domus használatának nehézsége a latin nyelvűsége mellett a hitelesség kérdésében is megmutatkozik. Mivel a háztörténetet a plébános, vagy a káplán írja, így az események megörökítése gyakran szubjektív, a szerző sokszor középpontba állítja személyes sérelmeit, véleményét.² Ez a probléma különösen a XX. század során erősödött fel.

Romhányban Fábián István plébános kezdte el vezetni a Historia Domust 1779-ben, mely a következő mondattal veszi kezdetét: „*Historia Parochialis Ecclesiae Romhanyiensis Anno Domini 1702 erectae, per archidiaconum Districtus Neogradiensis et canonicus Vaciensis ac una ejunde Ecclesiae Parochum Stephanus Fábián concinnata, ac ad posteros transmissa anno 1779*”.³ A forrás azóta 3 kötetnyi terjedelemre duzzadt, az első kötet 1844-ig, a második 1845-1997-ig, a harmadik pedig 1997-től folyamatosan taglalja az egyháztörténeti eseményeket.

Mielőtt azonban rátérnénk a község XIX. századi egyháztörténetének vizsgálatára, szükségesnek tartjuk röviden áttekinteni a korábbi időszak jellemzőit. A törökök kiűzése után Romhány esetében is sor került a szétrombolt község újjáépítésére. Mivel a korábbi templom

² Varga Szabolcs: *A plébániai levéltárak forrásértéke a Pécsi Egyházmegyében*. In.: Varga Szabolcs – Vértesi Lázár (szerk.): *A magyar egyháztörténet-írás forrásadottságai*, PHF – Pécsi Egyháztörténeti Intézet, 2006. 141-142. o.

³ Az Úr 1702. évében felállított romhányi plébánia templomának története, mely Fábián István a nógrádi kerület főesperese és váci kanonok, és egyben ugyanennek a templomnak plébánosa által készítettet és továbbított az utókornak 1779-ben. Fordította: Mészáros Ádám

LAKÓHELYÜNK HONISMERETI

FOLYÓIRAT

2015. (II. évfolyam) 2. szám

ISSN: 2064-8286

elpusztult, így újjá kellett építeni azt. Az újjáépítésben oroszánrészt vállalt az első plébános, Janovics János, aki 1702. november 22-én került Romhányba. Az ő érdemének tekinthető, hogy fából templomot emelt, valamint megkezdte a községben az anyakönyvek vezetését. A fatemplomot a korábbi Kastélyka-dombbal szemben a mai Falu részen építtette fel.⁴ Janovics Jánost 1711-től Barna János követte a romhányi plébánián. Legfontosabb tette, hogy a fatemplom helyébe kőből építtetett új templomot, bár az építkezést anyagi okokból nem tudta befejezni. A templom tornyát már csak deszkákkal tudta befedetni, s a berendezés is elmaradt.⁵ 1716-tól ismét új plébánost kapott a község, ekkor Antalics Mihály József személyében. Tevékenységéről források hiányában csak nagyon keveset tudunk, viszont halálának körülményei fennmaradtak az utókor számára. 1733-ban Romhányban egy tűzvész során kigyulladt a plébánia. Az atya, hogy megmentse a plébánia értékeit, a pincébe hordta le azokat, viszont ő maga füstmérgezésben elhunyt. Egy 1718-as összeírás megőrizte az utókor számára a plébános javadalmazását, mely szerint Romhánynak minden házaspár után egy kila⁶ búzát és 50 dénárt kellett fizetnie, továbbá 12 kila őszi és 3 kila tavaszi vetés alá való megművelt földet, egy hizlalt malacot és egy kősót kellett adnia. Tereske 10 kila őszi és 3 kila tavaszi vetés alá való szántóföldet, egy kihizlalt malacot és egy kősót, Szátok pedig 6 kila őszi és 6 kila tavaszi vetés alá való földet és egy kősót tartozott a plébánosnak adni.⁷ Antalics plébános halála után Biely István foglalta el a hivatalt 1733. május 20-án, de nem sokkal később, 1735 júliusában elhalálozott. Utódja Márthonyi Pál lett, aki majd egy évtizedig, 1735-1744. között birtokolta a romhányi plébániát. Az ő romhányi plébánosi tevékenységéről is

⁴ Chobot Ferenc: *A romhányi plébánia története*. Szent-István-Társulat Tudományos és Irodalmi Osztálya, Budapest, 1913. 13-14. o.

⁵ Uo. 19-20. o.

⁶ kila: régi török eredetű űrmérték, melyet főként gabona mérésére használtak. 1 kila gabona napjainkban 140 kg. gabonának felel meg. Forrás: http://mnl.gov.hu/bal_menusor/hasznalat/oktatas/mindenkinek/kerdezz_-felelek/mertekegysegek/urmertekek.html

⁷ Chobot i.m. 21-23. o.

LAKÓHELYÜNK HONISMERETI

FOLYÓIRAT

2015. (II. évfolyam) 2. szám

ISSN: 2064-8286

csak keveset tudunk.⁸ 1745-ben Márthonyi helyére Hanovcsek Pált nevezték ki Romhányba lelkipásztornak. Legfőbb érdemének azt tarthatjuk, hogy a Barna János alatt félbemaradt templomtornyot újraképzette, ezúttal kőből. 1755-ben bekövetkezett halála után helyére Galamb Jánost nevezték ki, majd pedig 1760-ban Répássy Jánost. Répássy a romhányi templomnak kölcsön útján nagyharangot szerzett, mégpedig úgy, hogy a községi pénztárból kölcsönvett 200 forintból megönttette a harangot, majd a harangból származó bevételekből visszarakta a pénzt. Répássy atya sem állt hosszú ideig a romhányi plébánia élén, 1764 decemberében tüdőbajban elhunyt.⁹ A plébános halálának éve azért is jelentős a község életében, mert ekkortól rendszeresítették Romhányban a segédlelkészi állomást, innentől kezdve volt tehát állandó káplánja is a falunak. Répássy halála után a plébániát a bodonyi születésű Bodonyi Sándor kapta meg, 1765 májusában. Két esztendővel később, 1767-ben Salbeck Károly püspök bérmálást és Canonica Visitatio-t tartott Romhányban. Ekkor újra rendezték a plébánosnak járó javadalmakat is, melyek 1718-hoz képest jelentős mértékben növekedtek.¹⁰ Bodonyi Sándor a romhányi plébániáról Vácra távozott, majd helyét 1768. június 19-én Fábián István foglalta el. Fábián plébánost a romhányi plébánosok közül az egyik legjelentősebbnek tekinthetjük. Ő kezdte el írni 1779-ben a Historia Domust, valamint rendbe hozatta a plébániához tartozó épületeket is.¹¹ 1784-től ismét új plébánost kapott a község Lafftsák Mátyás személyében, akiről szintén csak kevés információval rendelkezünk. Ő Romhányban csupán 3 évig volt plébános, akit 1787-ben Bóbics Antal követett a plébánián. Az ő jelentőségét abban láthatjuk, hogy 1788-ban felújította a plébánia épületét, majd 1791-ben a templomot. A helyi földesurakkal való viszonya azonban korántsem volt felhőtlen, főleg Nándori Bene Pállal, aki az atya állítása szerint híveit még zaklatta is. Bóbics plébános

⁸ Chobot: i. m. 23-24. o.

⁹ Uo. 25-26. o.

¹⁰ Uo. 27. o.

¹¹ Uo. 28-29. o.

LAKÓHELYÜNK HONISMERETI

FOLYÓIRAT

2015. (II. évfolyam) 2. szám

ISSN: 2064-8286

hivataláról rokkantsága miatt 1794-ben lemondott, majd helyére Kajtár Bodonyi Miklós került.¹² Az ő plébánossága is zömében a plébániai épületek restaurálásával telt, a romhányi templomot vakoltatta és meszeltette, de a filiák épületein is akadt tennivaló. Romhányban a plébánia gazdasági épületeit is felújította, továbbá körbekerítette az udvart. Nagylelkűségét bizonyítja, hogy – bár a Canonica Visitatio értelmében a népnek kellett volna a költségeket állnia – a lakosságtól csak napszámot és fuvart kért az építkezéshez, a költségek nagy részét pedig saját maga fedezte. 1799-ben ismét új plébánost – immár tizennegyedjére – kapott a község, Vaczlavovics Ferencet.¹³

Összességében véve láthatjuk, hogy a XVIII. század során viszonylag sok lelkipásztor állt a romhányi plébánia élén. A cserélődésnek oka túlnyomórészt az áthelyezések voltak, csak részben halálozás, illetve lemondás. Igazán hosszú hivatali ideje egyik atyának sem volt a romhányi plébánián, legtovább Antalics Mihály töltötte be a hivatalt, mintegy 17 esztendeig. A plébánosok tevékenysége a XVIII. század folyamán főleg a plébánia épületeinek felújítására, illetve karbantartására terjedt ki. Szinte minden plébánosnál találkozhatunk ezzel a problémával.

Elérkezve a XIX. század fordulójához, 1802-ben ismét új

**1. kép A romhányi plébánia viaszpecsétje 1833. közepén
Sárkányölő Szent György védőszenttel
Forrás: a szerző magángyűjteménye**

¹² Chobot: i.m. 30-31. o.

¹³ Uo. 31-32. o.

LAKÓHELYÜNK HONISMERETI

FOLYÓIRAT

2015. (II. évfolyam) 2. szám

ISSN: 2064-8286

atyát kapott a plébánia Gaszó József személyében, bár ekkor még ideiglenes adminisztrátorként tevékenykedett, beiktatva a plébániára csak 1803-ban lett, s 1819-ben bekövetkezett haláláig töltötte be a hivatalt. Gaszó plébánosnak is sok gondja volt a plébániai épületek restaurálására. 1816-ban sor került a romhányi templom felújítására, melyhez felhasználták a Bodonyi Sándor által hagyott 600 forintnyi alapítványt, de a pénzből jutott a tereskei templom zsindelezésére, illetve a szatóki iskola építésére is.¹⁴ Gaszó József halála után a romhányi plébániára László Imre került, aki 1819 júniusában foglalta el a hivatalt. Elődeihez hasonlóan ő is kénytelen volt a plébánia épületeinek restaurálásával foglalkozni, ugyanis Gaszó plébános építkezései félbemaradtak. 1820-ban azonban sikerült neki egy 1000 forintos segélyt kicsikarni a káptalannál, melyből nagyszabású építkezésekbe kezdett, valamint kibővítette a plébánia területét, új földeket vásárolt. A romhányi iskolát és a kántorlakot 1824 júliusában egy tűzvész elpusztította, amelyet csak a püspök 282 váltóforintnyi segélyével tudott újjáépíttetni.¹⁵ Az 1832-es év korszakhatárnak tekinthető Romhány egyháztörténetében, ugyanis ebben az évben Canonica Visitatio-t tartottak. Az egyházlátogatás során részletesen leírták, hogy milyen állapotban volt a romhányi plébánia a XIX. század első harmadában. Az 1832 szeptemberében gróf Nádasdy Ferenc váci püspök által tartott Canonica Visitatio során döntöttek arról, hogy Romhányban új templomot kell építeni, hiszen a Barna János által épített templom a célnak már nem felel meg, hiába a sorozatos restaurálásoknak. Ekkor született meg tehát a napjainkban is álló templom építésének gondolata.¹⁶ A Visitatio során számba vették a plébánia ingatlanait, valamint rögzítették a plébános illetményeit, melyeket meghagytak az 1767-ben megszabott értékben.¹⁷ A Visitatio megtartását követően László Imre plébános hozzálátott a templom építtetéséhez,

¹⁴ Chobot: i.m. 34. o.

¹⁵ Uo. 35. o.

¹⁶ Uo. 36. o.

¹⁷ Uo. 39. o.

LAKÓHELYÜNK HONISMERETI

FOLYÓIRAT

2015. (II. évfolyam) 2. szám

ISSN: 2064-8286

melyet Regele József kőművesmester tervei alapján készítették. A tervek szerint az építkezés 15 734 váltóforintnyi összegbe került volna, nem számítva ehhez az építőanyagot. Anyagi okok miatt azonban az építkezést csak 1836 tavaszán sikerült megkezdeni, s az alapkövet Szent György-napján tették le, s áldották meg. 1837 szeptemberére a templom már kívül-belül teljesen elkészült, azonban az építkezés költségei túlrúgtak a tervezett összegen, mintegy 16 167 forintot emésztett fel.¹⁸ A templomépítéssel párhuzamosan a plébános kibővítette a Májoldal nevű területtel az úgynevezett falusi-temetőt, melyet 1837. május 29-én szenteltek fel.¹⁹ Ezt követően 1844-ben a plébános átépíttette az iskolát illetve kántorlakot is. 1845. április 24-én László Imre azonban lemondott plébánosi címéről, mellyel a XIX. század egyik legjelentősebb romhányi plébánosa távozott hivatalából.²⁰ Utódja Poroszkay Péter lett, aki 1845 májusában lépett a romhányi plébánosok sorába. Plébánosságának első idejében a plébánia épületének – főleg a nyílászárók, padlózat, illetve a tetőzet – újításán fáradozott, melyhez 400 forintot kapott a püspöktől. A plébános újításként 30 kasból álló méhészetet is létesített, minek jelentősége abban rejlik, hogy eddig nem foglalkozott senki a romhányi plébánián méhészkedéssel. A Canonica Visitatio értelmében épített templom falai megrongálódtak, így Poroszkaynak 1846-ban restaurálnia kellett, ami mintegy 805 forintba került, melyet a templom pénztárából fedezett.²¹ 1849 nyarán a plébánián egy kozák kapitány és 30 lovas szállt meg 3 napra, megfosztva azt az élelmiszerektől, a takarmánytól, illetve a bortól azt.²² Az 1850-es évek derekán ismét szükség volt a romhányi templom újítására, melynek munkálatai 446 forintba kerültek, majd 1856-ban egy 400 forintos toronyórát állítottak a templom tornyára. Poroszkay Péter plébánossága alatt, 1861-ben került sor

¹⁸ Uo. 40-42.o.

¹⁹ Váci Püspöki és Káptalani Levéltár C. Plébániai Levéltár Romhányi R. K. Plébánia iratai Halotti anyakönyv 1755-1846.

²⁰ Chobot: i.m. 42. o.

²¹ Uo. 42-43. o.

²² Forrás: A Romhányi Római Katolikus Plébánia Historia Domusa, I. kötet, 1779-1845.

LAKÓHELYÜNK HONISMERETI

FOLYÓIRAT

2015. (II. évfolyam) 2. szám

ISSN: 2064-8286

Romhányban a birtoktagosításra, melynek értelmében rendezték a plébánia földjeit is. A plébánia ekkor 14 270 négyszögöllel nagyobb és sokkal jobb minőségű területet kapott az 1832-ben megállapítotthoz képest, igaz nem a plébános által követelt Kastélyka-dűlőben, hanem a falu és a Gyakorharaszt, valamint az Öreg-hegy közötti Irtásnak nevezett területen.²³ Ezt a területet napjainkban már csak a Pap-árka menti területként ismerik a község lakosai, hiszen az erdőből egy vízelvezető árok húzódik keresztül ezeken a földeken. Poroszkay Pétert 1863. november 1-jén váci kanonokká nevezték ki, így a romhányi plébániát Suhajda János kapta meg. Rövid ideig tartó plébánossága alatt az elhanyagolt egyházi épületek javítására fordított gondot, de munkásságát 1864 szeptemberében bekövetkezett halála félbeszakította.²⁴

A XIX. század utolsó harmada tehát szintén plébánosváltással vette kezdetét Romhányban, 1864. november 10-én Kopich Ignácot tették romhányi plébánossá. Hivatali idejét szorgos munkálkodással töltötte, ugyanis már 1865-ben hozzálátott az elődje halála miatt félbemaradt plébániaépületek restaurálásának befejezéséhez, valamint jelentős mértékben felújította és fel is szerelte az igencsak elhanyagolt, „istállószerű” iskolát. Kopich Ignác plébánossága sem tartott hosszú ideig, 1870. december 30-án jobblétre szenderült.²⁵ Utódja Santhó Ágoston lett, kinek plébánosi tevékenysége alapjaiban véve határozta meg a község XIX. század végi történetét, ugyanis 1871-1895-ig látta el e hivatalt. Működését ő is a plébánia épületének tatarozásával kezdte, főként az előszobát és a konyhát rakatta rendbe. A Historia Domusból szembetűnik, hogy igencsak szívügyének tekintette a község oktatásügyének rendezését. Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint hogy 1874-ben az ő közbenjárására építették meg Romhányban a második iskolai tantermet, továbbá rendszeresítették a községben a segédtanítói állomást, melyet 1876-ban be kellett szüntetni. Az 1870-es évek végén ismét szükségessé vált a romhányi templom tatarozása, ezúttal kimeszeltették. Ennek ellenére

²³ Chobot: i.m. 45-46. o.

²⁴ Chobot: i.m. 46. o.

²⁵ Uo. 46-47. o.

LAKÓHELYÜNK HONISMERETI

FOLYÓIRAT

2015. (II. évfolyam) 2. szám

ISSN: 2064-8286

mégsem használhatták sokáig, ugyanis az 1875-ös földrengés, valamint az ünnepi ágyúzások jelentős mértékben megrongálták az épületet, ezért 1880-ban be kellett zárni. Még ugyanezen év augusztusában hozzákezdtek a templom kijavításához, ami teljesen ki is merítette a templom pénztárát, a költségek összesen 3056 forintot és 74 krajcárt tettek ki. 1882-ben sor került a község harmadik temetőjének, az úgynevezett dombi-temetőnek a felszentelésére, majd egy évvel később egy kápolnát is felszenteltek ugyanebben a temetőben. Néhány évvel később – 1887-ben – ismét szükség volt a plébánia épületének tatarozására, ezúttal a tetőzetet és a falakat kellett javíttatni.²⁶ A következő évben súlyos csapást mért a községre a sors keze, ugyanis 1888. április 23-án egy tűzvész ütött ki, ami jelentősen megrongálta a községházat, illetve a plébániához tartozó épületeket, beleértve az iskolát, a kántorlakot és a templomot is, továbbá elpusztította a Géczy-kastélyt, illetve még 52 lakóház is a tűz martalékává vált.^{27 28} A helyreállítási munkálatokhoz a püspök segílyt küldött, s ebből, illetve a biztosítási összegből kijavították a templomot és a plébániát. A többi épület restaurálását maga a község végezte.²⁹ Santhó Ágoston plébánosi szolgálatának utolsó éveiben jórészt visszahúzódva élt, illetve tevékenykedett, ugyanis hátgerincsorvadása egyre inkább elhatalmasodott rajta. Az egyházi teendőket túlnyomórészt a káplánok végezték, a plébánia gazdasága is egyre inkább elhanyagoltta vált. A plébánosnak a javadalmai behajtására sem volt elegendő ereje, így a Historia Domus tanúsága szerint nélkülözések közt kellett élnie. Állapotára való tekintettel 1895-ben lemondott hivataláról.³⁰ Santhó Ágoston távozása után Simmalcsik Ignác Lajos került a romhányi plébánia élére. Elődei szokásához hasonlóan ő is a restaurálásokra helyezte a hangsúlyt. A romhányi templomot még 1895-ben, a plébánia épületét pedig 1896-ban alakíttatta át, s egyben ki is bővítette. 1900-ban ismét restaurálásra volt szükség, ugyanis a

²⁶ Forrás: A Romhányi Római Katolikus Plébánia Historia Domusa, II. kötet, 1845-1997.

²⁷ Nógrád Megyei Levéltár Romhány nagyközség képviselőtestületi jegyzőkönyvei 1886-1897. V-302. 1. doboz

²⁸ Forrás: A Romhányi Római Katolikus Plébánia Historia Domusa, II. kötet, 1845-1997.

²⁹ Forrás: A Romhányi Római Katolikus Plébánia Historia Domusa, II. kötet, 1845-1997.

³⁰ Forrás: A Romhányi Római Katolikus Plébánia Historia Domusa, II. kötet, 1845-1997.

LAKÓHELYÜNK HONISMERETI

FOLYÓIRAT

2015. (II. évfolyam) 2. szám

ISSN: 2064-8286

templom tornyába belecsapott a villám, s ennek javítása 794 koronát emésztett fel. Még ugyanebben az évben egy tűzvész alkalmával leégett a kántor lakása, ezt azonban nem a plébánia, hanem a község állította helyre.³¹

Összességében véve láthatjuk, hogy Romhány község, illetve a romhányi plébánia a XVIII-XIX. században számos viszontagságon ment keresztül, az egymást követő sorscsapások korántsem kímélték. A plébánosoknak állandó gondjuk volt a plébániai épületek javítására, átépítésére. Hol a templom, hol a parókia, hol pedig az iskola szorult felújításra, berendezésre. Mivel anyagi segítséget sokszor csak nagyon nehezen tudtak szerezni, a néptől viszont szegénysége miatt nem várhattak jelentőst támogatást, sok esetben saját költségükön kellett a munkálatokat elvégeztetni, illetve a berendezéseket beszerezni. Ilyen körülmények között köszöntött tehát a romhányi plébániára a világháborúkkal és forradalmakkal tarkított XX. század. Munkánk során egyértelműen kirajzolódik tehát, hogy egy község, egy plébánia Historia Domusa mekkora értéket képvisel. Láthatjuk, hogy sok esetben olyan jellegű adatokat tartalmaz, amely más forrásokban nem lelhető fel, így nagyban segítheti a történész munkáját, legyen az akár egyháztörténész, akár helytörténész. Folyamatos vezetés esetén hasznos segítség lehet például a plébánosok archontológiájának elkészítéséhez, melyet munkánk során meg is tettünk.

³¹ Forrás: A Romhányi Római Katolikus Plébánia Historia Domusa, II. kötet, 1845-1997.

LAKÓHELYÜNK HONISMERETI

FOLYÓIRAT

2015. (II. évfolyam) 2. szám

ISSN: 2064-8286

A romhányi plébánia plébánosainak archontológiája a XVIII-XIX. században ³²

<u>Sorszám</u>	<u>Plébános neve</u>	<u>Hivatali ideje</u>	<u>Távozás oka</u>
1.	Janovics János	1702-1710	áthelyezés Kókára
2.	P. Felix ?	1710. adminisztrátor ?	átvették tőle a plébániát
3.	Barna János	1711-1716	áthelyezés Kókára
4.	Antalics Mihály József	1716-1733	elhalálozás
5.	Biely István	1733-1735	elhalálozás
6.	Márthonyi Pál	1735-1744	áthelyezés Vác-Felsővárosba
7.	Hanovcsek Pál	1745-1755	elhalálozás
8.	Galamb János	1755-1760	elhalálozás
9.	Répássy János	1760-1764	elhalálozás
10.	Passzarényi Pál	1764-1765. adminisztrátor	átvették tőle a plébániát
11.	Bodonyi Sándor	1765-1768	áthelyezés Vácra
12.	Fábián István	1768-1784	áthelyezés Vácra
13.	Lafftsák Mátyás	1784-1787	áthelyezés Vác-Felsővárosba
14.	Bóbics Antal	1787-1794	lemondás
15.	Kajtár Bodonyi Miklós	1794-1799	áthelyezés Nagyabonyba
16.	Vaczlavovics Ferenc	1799-1802	áthelyezés Vác-Alsóvárosba
17.	Gaszó József	1802-1803. adminisztrátor	elhalálozás
18.	László Imre	1803-1819. plébános	
19.	Poroszkay Péter	1819-1845	lemondás
20.	Suhajda János	1845-1863	áthelyezés Vácra
21.	Suhajda János	1863-1864	elhalálozás
22.	Kopich Ignác	1864-1870	elhalálozás
23.	Santhó Ágoston	1871-1895	lemondás
24.	Takács Mihály	1895-1895. adminisztrátor	átvették tőle a plébániát
24.	Schimmelcsik Ignác Lajos	1895-1910	elhalálozás

³² A szerző által készített táblázat. Forrás: Chobot: i.m.

LAKÓHELYÜNK HONISMERETI

FOLYÓIRAT

2015. (II. évfolyam) 2. szám

ISSN: 2064-8286

Felhasznált irodalom

1. CHOBOT Ferenc: *A romhányi plébánia története*. Szent-István-Társulat Tudományos és Irodalmi Osztálya, Budapest, 1913.
2. KISS Mária: *A plébániai levéltárakról*. In.: Vasi Honismereti és Helytörténeti Közlemények (1992:2). Vas Megyei Levéltár, Szombathely, 1992.
3. VARGA Szabolcs: *A plébániai levéltárak forrásértéke a Pécsi Egyházmegyében*. In.: Varga Szabolcs – Vértesi Lázár (szerk.): *A magyar egyháztörténet-írás forrásadottságai*, PHF – Pécsi Egyháztörténeti Intézet, 2006.

Felhasznált források

1. A Romhányi Római Katolikus Plébánia Historia Domusa, I-II. kötet
2. Nógrád Megyei Levéltár Romhány nagyközség képviselőtestületi jegyzőkönyvei 1886-1897.
3. Váci Püspöki és Káptalani Levéltár C. Plébániai Levéltár Romhányi R. K. Plébánia iratai Halotti anyakönyv 1755-1846.

LAKÓHELYÜNK HONISMERETI

FOLYÓIRAT

2015. (II. évfolyam) 2. szám

ISSN: 2064-8286

A Romhányi Plébánia Historia Domusa

1865-1900

1865

Munus parochiale accipiens ad primas curas sua, pertinere videbat: Ecclesiam externe restaurare. Votis fidelium conformiter e peculio aeris foundationilis turrim anno 1865: lamina obduci curavit, parietes que Ecclesiae dealbari. Defectum Baldachini, quod 120 florins ad valorem constabat e peculio Ecclesiae manuali suplevit, scrinium in sacristia ampliavi, ex integro reparari, et illiniri curavit, scholam tunc temporis ovili similem in qua scholares ob defectum schamnorum terrae insidere coacti fuerant, restauravi, e collectis comunitatis nova schamna strui. Propriis sumtibus eandem 6 imaginibus historico-sacris, et tabellis 14 alphabeticis adornavit. Aedificium parochiale uno cubili e propriis ampliavit.³³

1871

Kopich Ignác 1870. december hó 30-án meghalálózván ide plébánosnak kineveztetett Santhó Ágoston, az előtt sári plébános és esperes, ki plébániáját 1871. márczius 28-án elfoglalta.

A meglehetősen romlott állapotban lévő plébániai épület, részint a plébánosnak saját költségén, részint a püspökség által a templom tőkéből megszavazott csekély összegből kijavíttatott, nevezetesen: a folyosó, mely azelőtt csak földből állott, téglával díszesen kirakatott, úgy szinte az előszoba és konyha – nagyobb kényelem kedvéért a kis szobából a

³³ [Kopich Ignác] a legfontosabb plébánosi feladatának tekintette a templom külső felújítását. A hívek kívánságaival összhangban az alapítványi pénzadományokból 1865-ben a tornyot bádoglemezzel gondosan befedette, a templom falait kimeszeltette. Ami a hiányzó baldachint illeti, 120 forint értékben megerősítette és kézikönyvet ajándékozott az egyháznak, a sekrestyébe szekrényt csináltatott, kívülről teljesen felújította és lemázolta, az iskolát, ami ekkor istállóhoz hasonlított, amelyben a diákok padok hiánya miatt arra kényszerültek, hogy a földön üljenek, felújította és közköltségen új padokat csináltatott. Saját költségen 6 bibliai képpel és 14 olvasóablával látta el. A plébánia épületét egy saját ággyal gazdagította.
Fordította: Mészáros Ádám

LAKÓHELYÜNK HONISMERETI

FOLYÓIRAT

2015. (II. évfolyam) 2. szám

ISSN: 2064-8286

konyha melletti szobába ajtó nyittatott. A kert kerélése mind a három falunak hozzájárulásával részben újból rakatott. A templomban a hívek adakozásából a chorus alatti fájdalmas Mária képe festetett Joroter festő által, ki ugyanekkor a szátoki templomban lévő mellék oltárt kijavította – azonfelől a romhányi templomban a Mária-társulati tagok az oltáregylettől két lobogót szereztek. Ezen évben augusztus hó 29-én volt Romhányban bérálás.

1872/1873

1872-73-ban semmi nevezetesebb mozzanat elő nem adta magát csupán a romhányi templom részére szereztetett a templom pénzéből egy vöröskötésű díszes, és egy gyászos szertartású misekönyv.

1874

A község pénztára 800 forintnyi pénztár maradványt feltüntetvén, ezt az összeget a plébános sürgetésére és barátságos összeköttetéseinél fogva, a földes uraság, a lakossággal egyetértve az iskola épületre följánlották, és így ezen évnek nyarán Kis Miklós bírónak felügyelete mellett épült fel Krivánszky Gáspár építész által a második iskolai terem és a tanító szoba, - a terem díszes padokkal, a tanító szobája a szükséges bútorokkal ellátott; azonfelől a segédtanítónak évi fizetésére a költségvetésbe felvétel 150 forint, úgy hogy a tanítónak ez a fizetése két éven át rendszeren járt, kit azonfelől a kántor élelmezéssel és mosással ellátott.

1875/1876

Ezen két éven át itt mint segédtanítók működtek Szrnka és Minke. 1876-ban a mostoha időjárások miatt a tanító fizetése a költségvetésbe többé nem vétetett fel, és a község magát a fizetésre képtelennek nyilvánítván, itt a segédtanítói állomás beszünttetett, míg végre sok sürgetések és püspök hatósági szigorú intézkedések folytán 1882. évben ismét helyreállított s Balázs Ferencz szolgabíró úr jelenlétében fölvett jegyző könyv alapján a segédtanító fizetése

LAKÓHELYÜNK HONISMERETI

FOLYÓIRAT

2015. (II. évfolyam) 2. szám

ISSN: 2064-8286

a községi költségvetésen kívül beszedendő 100 forintban és a kántor tanító által nyújtandó élelmezésben megálapított, s ugyan ekkor Kerekes József, utánna pedig Frei nevezetű segédtanító behelyeztetett.

1878/1880

A templom Romhányban tőkéből utalványozott 800 forintokon kimeszeltetett és kitisztított, - ez a munka azonban kárba vészett, mert a templom falai, különösen a torony alatt, az építménynek csekély alapzata miatt, – mihez hozzájárult az 1875. évben észlelt földrengés – és az ünnepek alatt mozsarakból a templom közvetlen közelében történni szokott oktan lövöldözések következtében, mind inkább alászállani kezdtek úgy, hogy a toronynak összeomlásától tartani lehetett, miért is a templom 1880. év nagyszombatján közveszélyesség szempontjából hatóságilag a püspöki kormánynak beleegyezésével is bezáratott, az isteni szolgálat pedig az iskolában végeztetett – az alatt sok küzdelemmel folytak az építkezésre vonatkozó tárgyalások, míg végre azon év augusztus havában a munkához láttak, a chorus alatt a torony támogatására alap alá építéssel falakat húztak és az oldalfalakat is vas összeköttetésekkel megerősítették, a munka a templom tőkéből 3056 forintot és 74 krajczárt fölemésztett – templom a közhasználatnak november hóban átadott, – ugyanakkor az építészekkel történt külön egyesség folytán a plébánia konyhájában új takaréktűzhely, a kis szobában egy kályha állítottatott, és a szobák kifestettek.

Szabó József esztergomi felszentelt püspökhöz, mint régi jóakaróhoz intézett könyörgésem folytán, a szátoki templom egy csinos ünnepi casulát – albával, egy díszes karinget, és igen díszes misekönyvet kapott ajándékol – 1880-ban.

1881

1881-ben a tereskei templom zszindelyeztetett 505 forint költségen, ehez a püspöki hatóság járult 300 forinttal, – a többit pedig a plébános kegyes jóakaró ismerős főpapoknál összekoldulta, és pedig a tereskei apáti címet viselő Puli György szombathelyi kanonok

LAKÓHELYÜNK HONISMERETI

FOLYÓIRAT

2015. (II. évfolyam) 2. szám

ISSN: 2064-8286

egymaga adott 150 forintot. Nyitrai püspök, Roskoványi Ágoston 20 forintot, egri érsek, Samassa József 25 forintot, Szabó József esztergomi felszentelt püspök 20 forintot, esztergomi káptalan 15 forintot, Szontágh Pál úr 5 forintot, Szmrecsányi úr 20 forintot, – összesen 255 forintot, ebből 205 forint 68 krajczárt fizettem az ácsnak, a püspökileg utalványozott 300 forintnak 505 forint 68 krajczár munkabér kiegészítéséül, – a hátralévő összeg pedig a bedőléssel fenyegető boltozatnak helyreállítására és a templom külső javítására és meszelésére fordított.

1882

A dombi új temető [pedig] a petényi úton az új kereszttel együtt, mely a hívek adakozásából állíttatott, felszenteltetett 1882. évi áldozó csütörtökön, nagy ünnepélyességgel.

1883

1883-ban a szátoki templom, ennek tőkéből 261 forinton bezsindelyeztetett.

1883-ban Minden Szentek napján felszenteltetett a Maszlik Józsefné által a dombi temetőben épített kápolna, a Boldogságos Szent Szűz tiszteletére – alapítvány nincsen.

1883. évben a romhányi templom Gönczi Erzsébet adakozásából kapott egy új díszes pluviálét, egy ünnepi oltárterítőt, egy china ezüst oltárlámpát, ugyan ilyen szentelőt, – az orgona pedig ugyanannak a nőnek költségén 25 forintokért felhangoltatott.

A tereskei templomban Huszár Károly úr a beruházást növelte egy ünnepi 80 forint értékű casulával, öregebb Olsievszky úr pedig a mellék oltárhoz alkalmazandó china lámpával – 1883-ban.

1885

1885. május 17-én bérmálás Neszveda István felszentelt püspök által.

1886

1886-ban a szátoki templom tornya és sekrestyéje kijavíttatott, az esztergomi káptalan, – mint patrónus – által egyszer s mindenkorra adott 160 forintból.

LAKÓHELYÜNK HONISMERETI

FOLYÓIRAT

2015. (II. évfolyam) 2. szám

ISSN: 2064-8286

1887

1887. május 27-én bérmálás Schuster Constantin püspök által.

1887-ben a plébánia zszindely tetőzete kijavítatott a püspök által utalványozott 315 forinton, ugyanakkor a falak javításáért és tisztításáért kőműves munka 63 forint.

1887-ben a tereskei sekrestye kijavítatott 54 forinton, melynek felét a püspök, másik felét pedig a templompénztár fizette.

1888

1888. évi április 23-án délelőtti 11 óra tájban a felvég egyik házában tűz ütött ki, mely rohamosan terjedvén, a templom, plébánia, iskolaépület tetőzetét, a Géczy-féle kastélyt és még mintegy ötven épületet elhamvasztotta. A következő nap a templom búcsúja volt. Az egész község a pásti temetőben lévő kápolnához vonult, ahol Szirmák Béla káplán könyekig megható beszédet mondott. A biztosítási összegből és a püspök úr hozzájárulásával a templom és a plébánia tetejét újjácsinálták, a fuvarát a hívek szolgáltatták, de a toronyórát nem állíttatta helyre az amúgy is jó részt sújtott község. Az elolvadt harangokat átöntötték. A templom bensejében nem történt kár, csak a fából való csillár törött össze leestében, melyet egy jólelkű asztalos kijavított. Az iskolát a község állíttatta helyre, s ezen alkalommal ki is bővítette. Itt tartatott az isteni tisztelet őszig, amíg a templom elkészült.

1889/1895

Ezen csapás, az építkezéssel járó gondok, az egyházi hatóságnak iránta való állítólagos szigorúsága végleg megtörték Santhó Ágostonnak már régebben megingatott egészségét. Az iszonyú fájdalmakkal járó hátgerinc zsugorodás szinte tehetlenné tette. Már 1879. óta kénytelen volt saját költségén második káplánt is tartani, a gazdálkodás után nem nézhetett, a párbér behajtás annyira elhanyagoltatott, hogy a plébános mindezek következtében, amint a viszonyokat ismerő, megbízható tanúk állítják valósággal nélkülözések közt élt. Még nagyobb baj volt, hogy a közügyek nem haladhattak előre. A kiváló képzettségű férfiú és szónok

LAKÓHELYÜNK HONISMERETI

FOLYÓIRAT

2015. (II. évfolyam) 2. szám

ISSN: 2064-8286

gyakrabban prédikált ugyan, de egyebekben nem vihette előbbre egyházának ügyeit; minden az elég gyakran váltakozó káplánok buzgóságán fordult meg. Mindez arra indította Santhó Ágostont, hogy 1895-ben a plébániáról lemondva nyugdíjba vonuljon. Május 11-én átadta a plébániát Takács Mihály ideiglenes adminisztrátornak, hordszékéből, melyhez majdnem két évtizeden át volt kötve, a templomban elbúcsúzott híveitől, kik könyezve és ruháit is csókolva kikísérték, Miskolcra költözött, ahol még 1895. évi október 3-án jobb létre költözött.

1895

[Santhó Ágoston] utódja lett Schimmelcsik Ignác Lajos, ki született 1855. szeptember 21-én Alsólipniczán, Árva megyében, pappá szenteltetett 1879. július 7-én. Több helyen való káplánkodás és adminisztrátorkodás után romhányi „administrator stabilissá” neveztetvén ki Schuster Konstantin püspök által, 1895. június 17-én vette át a plébániát Takács Mihály ideiglenes adminisztrátortól. Először a megrongált templomokra fordított gondot. A romhányi templomot a templom alapjából kiutalványozott 615 forint költséggel kijavíttatta Pethő Gyula építőmester által még ugyanazon évben. 1895. szeptember 7-én bérmálás volt.

1896

A plébániaépületet is jelentékenyen átalakították az 1896. évben 3447 forint költséggel, mely alkalommal a templom felőli külső főfal lebontatván, mintegy 1 ½ méterrel küljebb vitetett, a déli oldalon 5 méter széles és 9 méter hosszú magtár építettett hozzá és új tetőzetet kapott.

A szátoki templom falai annyira megrepedeztek, hogy az egyházmegyei hatóság 1896. március 8-án bezáratását rendelte el, s az isteni tisztelet az iskolában tartatott.

1897

A következő, 1897. évben a szátoki templom teljesen megújított, az addigi sekrestye – elég szerencsétlenül – kitoldatván, mint új hajószárny a templomhoz csatoltatott és a sekrestye

LAKÓHELYÜNK HONISMERETI

FOLYÓIRAT

2015. (II. évfolyam) 2. szám

ISSN: 2064-8286

a kórus alá egy sötét zugba szorult, s mindez 2636 forintot emésztett fel, amennyiből lehetett volna valószínűleg az épületet a szentély kibontásával még egyszer akkora méretűvé tenni.

[A következő évben] leégett a plébánia udvarában lévő istálló, melyet a plébániához tartozó három község terhére és a plébános hozzájárulásával átépítettek.

1898

Szmrecsányi Emil tereskei földbirtokos az 1898. évben Tereskén, a Csongord nevű dűlőben kápolnát építtetett Jézus Szíve tiszteletére, melynek fentartására 1200 forintos és gondozására 200 forintos alapítványt tett. Örököse Plech Mária ugyanezen a területen szép, tizennégy stációs keresztjáratot építtetett és 1000 koronás fentartási alapot tett le javára.

1900

Az 1900. évben a romhányi tornyot erősen megrongálta a villám, amikor azt 794 korona költséggel teljesen megújították. Ugyanezen év június 26-án leégett a kántorlak, melyet a politikai község állíttatott helyre s istállót és kocsiszínt építtetett hozzá.

ISMERETTERJESZTŐ

Gortva János: 70 éve kezdte meg pásztói szolgálatát a tudós szerzetes, Rajeczky Benjamin

Éppen 70 esztendeje, 1945 tavaszán kezdte meg pásztói perjelként szolgálatát Rajeczky Benjamin, a nemzetközi hírű zenetudós, ciszterci szerzetes. Írásomban ennek az évfordulónak a kapcsán igyekszem feleleveníteni az életét és szellemiségét. Pásztón mindmáig nagyon sokan egyszerűen csak Béni bácsiként emlegetik, közvetlen személyiségére sokan emlékeznek, emlékét a városban emlékszoba is őrzi, életéről és korai tevékenységéről azonban keveset tudnak. Bár 1950 októberében a rend tagjai kénytelenek voltak elhagyni a rezidenciát, a perjel haláláig Pásztón élt szülei házában, tehát szolgálata valóban egy életre szólt, függetlenül attól, hogy 65 évvel ezelőtt a rendet felszámolták.

Béni bácsi 1901. november 11-én – anyakönyvi bejegyzése szerint este 8 órakor – látta meg a napvilágot Egerben. A világ szerzetesi nevéen, Benjaminként ismeri, azonban születésekor még a Rajeczky Ferenc Imre nevet kapta. Édesapja, Rajeczky Gábor Ottó géplakatossegédként dolgozott fia születésekor. Az ifjú Rajeczky Ferenc mindössze 16 éves volt, amikor 1917-ben belépett a ciszterci rendbe, ekkor vette fel ma ismert nevét, a Benjamint. Ezután innsbrucki tanulmányai következtek, az itteni egyetemen hallgatott teológiát és természetesen zenetörténetet is. 1926-ban szentelték pappá, ekkor doktorált teológiából is. Hamarosan Budapestre kellett utaznia, itt kapott tanári feladatokat és itt dolgozott egészen 1945-ig. Ezek az évtizedek meghatározóak voltak az életében, hiszen 1932 és 1935 között például Kodály Zoltántól tanulhatott. A Budapesten töltött csaknem két évtized alatt országosan elismert zenepedagógussá vált, aki egész életével és személyiségével diákjai példaképe volt.

LAKÓHELYÜNK HONISMERETI

FOLYÓIRAT

2015. (II. évfolyam) 2. szám

ISSN: 2064-8286

1945 azonban az ország és Rajeczky Benjamin életében is jelentős változásokat hozott. Endrédy Vendel zirci apát őt küldte Pásztóra, hogy perjelként szervezze újra a ciszterci rend pásztói rezidenciáját. A tervet Czapik Gyula egi érsek is támogatta, hiszen még a pásztói plébánia földjeit is átengedte volna a rezidenciának. Rajeczky Benjamin pedig ideális jelölt volt a feladatra. Idős szülei ekkor már Pásztón éltek, tehát a települést ismerte, ugyanakkor elismert és gyakorlott tanár volt, Endrédy apát pedig egy pásztói gimnázium létrehozását tervezte. Így került tehát Rajeczky Benjamin Pásztóra.

Három rendtaggal kezdődött meg a rezidencia újjászervezése, azonban a lakosság földéhsége miatt ez egyáltalán nem volt könnyű feladat, nagyon szűkösen gazdálkodhattak csupán. Ugyanakkor a tanítás is fontos volt a rendtagok számára, a helyi polgári iskolában tanulókat készítették fel latin nyelvből a vizsgákra, illetve a gazdálkodási ismereteiket is igyekeztek átadni. Rajeczky természetesen emellett Budapesten is tanított, egyebek mellett a Zeneakadémián. A nehézségek azonban az idő előrehaladtával egyre csak sokasodtak. 1948-ban államosították az iskolákat, ezzel a ciszterciek tanítási tevékenysége is megszűnt, s néhány esztendővel később a rendet is feloszlatták. 1950. október 15-én a szerzetesek elhagyták az apátság épületét. Ekkor már nem csak a Rajeczkyvel érkező néhány szerzetes élt itt, hanem azok is, akiket 1950. június 18-án a ciszterciek budapesti tanárképzőjéből deportáltak Pásztóra.

Rajeczky Benjamin azonban nem hagyta el Pásztót. Átköltözött szülei házába és egészen haláláig itt élt, papi hivatását pedig mindvégig gyakorolta. A rend feloszlását követő évtizedekben tudósként és pedagógusként továbbra is nemzetközi hírű és értékű munkássága mellett rendkívül népszerűvé vált Pásztón. Élete máig példája annak, hogy az ember az elveihez és hitéhez hűen akár kedvezőtlen környezetben is tud maradandót alkotni. 1989-ben bekövetkezett haláláig Pásztó és Budapest között ingázott, folyamatosan tanított. 1989-ben

LAKÓHELYÜNK HONISMERETI

FOLYÓIRAT

2015. (II. évfolyam) 2. szám

ISSN: 2064-8286

Pásztón hunyt el, földi maradványai a Szent Lőrinc Plébániatemplom altemplomában nyugszanak. Emlékét köztéri szobor, zeneiskola és emlékszoba is őrzi a városban.

A perjel emléke ma is élő, hiszen halálának 25 évfordulójáról is méltó módon megemlékeztek 2014-ben, s művészettörténeti szempontból is jelentős, hogy 2009-ben restaurálták a tudós szerzetes miseruháját, amely 1846-ban készült, s az eltelt közel két évszázad alatt jelentős mértékben károsodott.

Rajeczky Benjamin 1945-ben kezdte meg a pásztói szolgálatát, tehát a 70 éves évforduló igen jelentős, de ugyancsak aktuálissá teszi a témát a tény, hogy a pásztói ciszter rezidencia ma ismert épületét éppen 300 éve, 1715-ben kezdték építeni.

LAKÓHELYÜNK HONISMERETI

FOLYÓIRAT

2015. (II. évfolyam) 2. szám

ISSN: 2064-8286

IMPRESSZUM

A folyóirat alapításának éve: 2014

A folyóirat profilja: Honismereti tudományos-ismeretterjesztő

ISSN: 2064-8286

Kiadja: Lakóhelyünk Történelmi Honismereti Egyesület, 2654 Romhány, Május 1. telep 1.

Felelős kiadó: Nemes Lajos

Főszerkesztő: Nemes Lajos

A lapszám szakmai lektorai: Csesznokné Kukucska Katalin, Rainer M. János, Nemes Lajos

Elérhetőségek:

<http://folyoirat.lakohelyunkegyesulet.hu/>